

hasonlók más fejedelmi méltósággal sehol nincsenek egybekapcsolva, hanem a római szentszéknek vannak fenntartva. S e jogoknak, — minők, hogy csak a legfontosabbakat említsük, a jus plaeti regii, s a királyi legfőbb kegyuri hatalom, — századokon keresztül történt következetes gyakorlása bizonyos független állást biztosított a magyar katolikus egyháznak még a római szentszékkel szemben is, melyre a magyar királyok mindig féltékenyek voltak s a mely által nálunk a katolikus egyház mintegy „nemzeti egyházzá” lőn, minden lelkiekben a szentszék től függő, de önálló mindazokban, a mik a világi dolgokra vonatkoznak.

A magyar államnak, illetőleg a magyar államszeme személyesitőjének, az apostoli magyar királynak föntartott és szigoruan megóvott e joga nem maradt azonban viszonyosság nélkül az egyház irányában. Nálunk pl. a főpapi állások nem voltak pusztán egyházi méltóságok, mint egyebütt, hanem föl valának ruházva oly közjogi jelleggel is, melyet csak az állam, illetőleg a király adhatott meg nekik. Különösen a mi az esztergomi érsekek állását illeti, kiket már Szent István az országban föllállított összes püspökségek fejévé tőn, mint az ország primásai nevezetes állami jogokat gyakoroltak s fontos oly missziókat állott tisztükben teljesíteni, melyek egyáltalában nem egyházi természetűek. Az ország primása nem csak a magyar katolikus egyháznak volt feje, hanem az országnak főszázlósura is, a királynak első tanácsosa, nádor nem léteben ennek helyettese s a nemzet és uralkodó meghasonlása esetén közbenjáró a kettő között, hogy ne említsük Esztergommege örökös főispánságát, mely mindenkorra az esztergomi érseki székhöz köttetett. Törvényeink értelmében ő volt hivattva megkoronázni a királyt s átvinni az alkotmány megtartására letett esküjét. Mindezek az ő állásához valának kötve és pedig királyi dekretumok, országgyűlési végzések, nem pedig pápai rendelkezések alapján. Magyarország primásában tehát nemcsak a magyar katolikus egyház hive tisztelte a maga szellemi főnökét, hanem a magyar állam polgára is ő benne látta országának egyik legmagasabb tisztviselőjét.

Természetes, hogy a felelős miniszteri rendszer Magyarország primásainak ezen a tisztán közjogi hatáskörön sokat változtatott. De nem mindent. És maga a változás is sokkal újabb kelte, semhogya eltörülhetne volna azt a ragyogó nimbust, melylyel a nemzeti közérzet ezt a magas egyházi állást politikai értelemben is körülvenni szokva volt.

S a magyar szonba záródnokok fényes serege ma sem kevesebb pietással közeledik az érseki székhöz, mint tette volna a vallási buzgalom legfőbb korszakában, ha nem is teljesen azonos indító okokból, a melyekből talán akkor tette volna.

Az esztergomi ünnep programja azonban bizonyos tekintetben annak a vallási közönynek is fényes csafolatául vehető, melyet a mai kor szemére vetni most oly nagy divat. Az alkalomnak ritkán előforduló volta, a primási intézmény nagy fontossága s maga az érseki széket betöltő jubiliás egyháznagy személyisége megfoghatóvá teszik ugyan az ünnep nagyszerűségét s azt a rokoszenet melylyel azt az ország minden részében, a nemzet minden osztályaiban hitfelekezeti különbség nélkül kísérik: de képzeltető volna-e mindezek mellett is a közérzetnek ily meghatóan öszinte, ily imponzánsan nagyszerű nyilatkozása, ha abból a vallási motívum teljesen ki lenne rekesztve, s ha a vallásalanság, sőt a vallás iránti ellenséges indulat vádjá jogosan illethetné a mai korszakot? Az alkalom ritka voltáról, a primási méltóságnak ugy egyházi, mint államszeme nagy fontosságát

gáról már megemlékeztünk. Hátra volna még arról a férfiről megemlékeznünk, a kinek személyében most e két momentum egyesül.

Simor Jánosnak élete és működése azonban nem ismeretlen a mi olvasóink előtt. Négy éve csak, hogy huszonöt éve mult annak az időnek, mikor a püspöki olajat fölvetve s lapunk ez alkalomat sietett megragadni, hogy a jubiláló egyházfejedelem működését ismeresse, a mint hogy életleírását még korábbi alkalmakból közölté.

El volt mondva lapunkban, mint lőn a székesfehérvári szerény iparos-szülői tehetséges gyermeke már az atyai házban vallásos irányban nevelve, mint vezettetett be a lelkes pályára maga Rudnay hercegprimás által, mily kitűnő sikerrel fejezte be előkészítő tanulmányait s hogyan szolgáltá végig a hierarkia alsóbb fokozatait a terézvárosi káplánstól, egyetemi hitszónoktól kezdve a bécsi pazmaneumi tanulmányi felügyelőségen, bajnai plébánosságon, esztergomi presbyteriumi tanárságon, szentszéki tagságon keresztül az érseki titkárságig; miként lőn aztán a szent Ágostonról nevezett bécsi magasabb hittani intézet igazgatója s valóóságos cs. kir. udvari káplán; hogyan hivattott meg — mint a politikától távol tartózkodó egyházi férfi — Thun Leo miniszteriumába a magyar egyházi ügyek referendáriusának; hogyan lett székesfehérvári kanonok és széplaki címzetes apát, 1857-ben márczius 19-ikén pedig győri püspök, mely minőségben tíz évet töltött áldásos buzgó működés között, míg 1867. január 20-án Esztergom érseki székére hivta meg a királyi bizalom.

Tudjuk, hogy alig foglalta el érseki székét május havában, midőn Magyarország újabb történetének korszakot alkotó nagy eseményénél lőn hivattva közreműködni. A nemzetével öszintén kibékült uralkodóit kellett törvényeink értelmében Szent István koronájával Magyarország apostoli királyává koronázni, az alkotmány megtartására lett ünnepélyes esküjét átvennie.

Nemsokára pápai trónállás s az apostoli szék legátusa, 1873-ban pedig bibornok lőn, ily minőségben a tizenötödik Magyarország primásainak sorában.

Ime röviden felsoroltuk főbb mozzanatait Simor János esztergomi biboros érsek és Magyarország primása életének, mintegy keretét adván annak a szép képnek, melyet e főpap tettei állítanak a szemlélő elé. E tetteket azonban szintén lehetetlen kimerítően ismertetnünk — kötelet voltene be az ily ismertetés, — s kénytelenek vagyunk azoknak is csupán általános jellemzésére szorítkozni.

Általánosan elterjedt hiedelem, hogy Simor primás, dacára az állásához tartozó államszeme jelentőségnek, nem veszt az aktuális politikában részt s hivatását kimerítettnek tekinti abban, hogy mint a magyar katolikus egyház feje eleget tesz főpapi hivatásának s ilygyekezék egyházát bölcsen az evangélikusai tanok értelmében kormányozni. Ez annyiból igaz, hogy miután az ország kormányzásának mai napig már erre hivattott külön organuma van a felelős miniszteriumban, ő, igen helyesen, számol a helyzettel s nem kíván zavarólag belenyulni annak funkciójába. Hogy a nemzet és az uralkodó között mint engesztelő kelljen föllépnie, arra a koronázás nagy ténye óta, istennek legyen érte hála, semmi szükség nem adta magát elő. Hogy pedig a napi kérdések fölötti harcba, a politikai pártküzdelmekbe bele vigye tekintélyét, arra ő ezt, minden szerénysége mellett is, igen magasra tartja.

Nagy tévedés volna azonban azért azt hinni, hogy hazájának politikai nagy kérdései iránt közönys. Nem. Ő nem riad vissza attól, hogy a politikai küzdelmek arénájára is kiálljon, de csupán oly kérdésekben, melyekben ezt a római

katolikus egyház felfogásából s az egyház keretében elfoglalt magas állásából kifolyó kötelességeinek kell tekinteni. Ilyenkor habozás nélkül lép a sorompóba s a hogy Thun miniszteriumában védelmezte az abszolút hatalom túlkapásai ellen a magyar katolikus egyház jogait, a mint a pápai kamarának nem engedte megsérteni a magyar primási állás tekintélyét, — ép oly bátran és határozottan szólal föl a magyar főrendiházban is az egyház érdekeinek védelmére, midőn azokat veszélyeztetve hiszi. De hogy e fölszólalásaiban mennyire nem a türelmedenség, mennyire nem az ultramontan fölfogás embere, azt fölötte jól jellemzi egy felőle keringő hagyomány. Midőn egy törvényjavaslat megszavazásáról volt szó, mely érintette a kath. egyház eddigi jogkörét, az illető miniszter helyen valónak látta előbb tájékozni magát a primás véleménye felől. „Kétséget sem szenved, hogy e határozottan ellene leszek, — viszonza a főpap. „De legalább nem fog beszélni ellene?” kérdé a miniszter. „Ez a legkevésbé, a mit meg fog kelteni tennem” — mondá Simor. „Hát legalább annyit igérjen meg eminenciád, hogy nem veti latba befolyását másként s nem agitál ellene.” „Nem áll jogaiban — felelé a primás — ily nagyot igényem. Állásomból kifolyó kötelességem minden lehető elkövetnem s minden tisztességes és törvényes eszközt megragadnom, hogy e javaslat törvényre ne lehessen. És én e kötelességemet emulasztani nem fogom.” „És ha mégis törvényre válik?” „Ez esetben meg fogok emlékezni arról, hogy nem csak egyháznak híi szolgálja, de ez országának is híi polgára vagyok. Ez hazája törvényeinek engedelmisséggel tartozik. De addig küzdeni fogok ellene.”

Ez a kis párbeszéd jellemzi, még ha nem lenne is minden szavában autentikus, Simor primásban a politikust. Az bizonyos, hogy az u. n. politizáló papokat, a nélkül, hogy politikai jogaik gyakorlatában akadályozni vagy legalább befolyásolni akarná, nem igen kegyeli. Ő maga alkotta meg a maga politikai irányát s azt véli, hogy ezzel minden lelkes beérheti; és ez a lelkesi hivatást képező összes funkciók lelkiismeretes teljesítésében áll. Ő neki politikai és pedig helyes politikai ténykedés minden oly működés, mely a népek szellemi és erkölcsi nemesítésére, a nemzet műveltségi színvonalának emelésére, a szenvedő emberiség nyomorának enyhítésére, a társadalmi állapotok javítására czéloz s azért irataiban, pástorleveleiben, egyházi és más alkalmi beszédeiben ezeket hangoztatja, s a nevelés- és oktatásügyre, a szegények és szenvedők helyzetének javítására, egyházi építkezésekre, a tudományok és művészetek ápolására hozott nagy áldozataiban ezt hirdeti a maga politikájának.

Hogyan felelt meg ennek a programjának, melynek veleje a papi hivatást jellemző e négy szóban: «sacrficare, benedicere, gubernare, docere» foglalható, ezt csak a jövő kor történetírója fogja teljes mértékben méltányolhatni. Mi most nem tehetünk egyebet, mint hogy az irodalom, a tudomány, a művészet, a nevelésügy s az emberbaráti jótékonytérőn létesített alkotásai hoszsu sorának némi áttekintését adjuk.

Simor János, mint oktató lelkes, figyelemre méltó irodalmi tevékenységet fejtett ki. Tíz vaskos kötetet kiterő «Pásztorlevelei» győri püspökségének idejéből fölélők a lelkeskedés egész mezejét s alapos kalauzul szolgálhatnak az e téren működőknek. Kiváló részök az, mely a hit tanait a gyakorlati élet követelményeivel és a tudományos vívmányokkal egyezteté. Ezen fölül becses theologiai tanulmányokat és értekezéseket írt az Innsbruckban megjelent «Katholikus egyházjog archívuma» számára. Főmunkája «A római pápa bévmentességéről szóló ősi hagyományok tanúbizonyságit Magyarországön», mely e ké-

nyes, sokféle irányban félreértett tant más felekezetek előtt gyűlöletes színből kivetkőzöttetni igyekszik, s melynek nagy része volt abban, hogy ez a dogma minálunk korántsem keltett oly nagy visszatasztást, mint egyebütt.

Nem ő a szerzője ugyan, de igen a létrehozója a nagy történeti becsesel bíró «Monumenta ecclesie strigoniensis» című vállalatnak, melyből Knauz Nándor jeles történetbuvárunk szerkesztése alatt már két hatalmas kötet jelent meg a primás áldozatkészségéből.

Simor, mint hitszónok, a legjelebbek egyike. Nyelve világos, tiszta, népszerű, előadása emelkedettséggel, melegséggel teljes. Győri püspöki és esztergomi érseki min. gyéjének alig van temploma, melyben nem prédikált.

A mit a tan- és közoktatásügy terén tett, hosszu volna itt csak nagyjából is felsorolni. Előszóval karolta föl különösen a nőnevelés ügyét. E tekintetben halhatatlan nagy elője, Pázmány Péter nézetét tette magévá, a ki klasszikus magyarsággal írja: «Látom, hogy a fiak nevelésére nagyon az atyáknak valami gondjuk; de a leányok nevelésében nagy a gondviseletlenség. Pedig a leányok jó nevelésében áll föl az országok becsülete, állapotja; nem csak azért, hogy fele az ország lakosainak asszony, hanem azért is, hogy a férfiak jó nevelése nagy része az asszonyoktól legyen.» Magasabb leányiskolát nem kevesebbet mint tizenkettőt alapított és biztosított minden időkre; tanítónők aljára, tanítóképzésére, fizetésük javítására, tanítóképezkre, általában iskolai és ezzel összefüggő czélokra többet áldozott 800,000 forintnál. A mit az egyházmegyéjében papság helyzetének javítására többféle czemeken fordított, szintén megközelíti a 400,000 forintot. Özvegyek és árvák fölsegélyezésére tett alapítványai 375,000 frtot tesznek; ezek közt van a székesfehérvári Simor-árvaház, melyet 100,000, és a nagyszombati, melyet 260,000 frttal alapított meg. Elemi csapások, szerencsétlenségek által sújtottak segélyezésére tett adományai meghaladják a 80,000 forintot. Tudományos és művészeti czélokra, nevezetesen nagyszerű magánkönyvtárára 100,000, becses képtárára pedig — melyet más helyen ismertetünk — 80 ezer forintot fordított s e két nagybecsű gyűjtemény, melyet az érsekségnek szándékozik hagyományozni, még mindig folyton gyarapodik.

Ha ehhez hozzá veszszük is egyházi építkezésekre, templomjavításokra, helyreállítására, fölsegélyezésére stb. fordított 600,000 forintnyi kiadásait, melyek között az esztergomi bazilikának, Magyarország e legnagyobb és legfényesebb székesegyházának befejezése 300,000, kupolájának belső díszítése 200,000 frttal szerepel, — még mindig nem képezhetünk magunknak kellő fogalmat Simor primás fejedelmi áldozatkészségéről, hiszen u. n. «szendes» adakozásai, egyesek gyámolítása, a szemérmes szegényeknek adott jótéteményei s a sokszor személyesen, vigasztaló szavak kíséretében naponként kiosztott alimizsnái nem szerepelnek a kimutatásokban.

És — s ez nem a legkisebb érdeme — Simor primás e nagyszerű bőkezűséget tisztán érseki jövedelmeiből a nélkül gyakorolja, hogy az alapgyogant érintette volna. Sőt ő annak értékét jelentékenyen — mintegy másfél millióval — gyarapította. Esztergomi új székháza, melyet fölépített s műkincseivel egész muzeumná, egy kis magyar Vatikánná alakított, 627,000 forintba, az érseki jószágokon emelt gazdasági építkezés 550,000 frttába került. Mert ő mint gazda is mintakép s az érseki javakat példányszerű gazdaságokká tette s czélszerű beruházásaival jövedelmüket megkétszerezte. Bajosi jószágára, melyen pihenőül hetekig, hónapokig tartózkodik,

miközben gazdaságának magának néz utána, tanulni járhatának a nagy latifundusok kezeli.

Ime Simor primás, a nagy jötevő, kiről valóban teljes joggal mondhatni el, hogy az a nagy vagyon, melyet a régi alapító királyok gondoskodása bizott az esztergomi érsekekre, az ő kezében áldás az országra s bőséges forrás lőn az egyház, a nevelésügy, az emberbaráti föladoatok, a tudományok és művészetek czéljaira.

A mennyei gondviselés tartsa is meg ezt a nagy vagyont még soká, igen soká ez áldást osztogató, jótékony kezekben.

Simor bibornok pecsét-czimere.

SIMOR JÁNOS BIBORNOK MINT MÜGYÜJTŐ ÉS MŰPÁRTOLÓ.

Nagy szellemi készülettség és lelkesedés kell ahhoz, hogy valaki a szó szoros értelmében kiérdemelje a műgyűjtő, amateur tiszteltemeltő nevét; tiszteletreméltó ez azért különösen, mert az önmegtágadás azon fokát követeli, mint bármely erény gyakorlata, és mert a gyűjtők, hasonlóan a művészet Maceenásaihoz, anyagi es szellemi áldozatot hoznak a kultúrának, mivel a művészetek minden kor kulturai fejlődésének képviselői, mondhatni a kor arcvonásainak kifejezői.

Hazánkra tekintve, midőn a szomszéd nyugat ez irányban való fejlődését és alkotásait csak futólag is szemléljük, ha mindjárt sok kívánni való találnánk is, mindamellett nem lehet bizonyos megelégedés örömevel nem állapotunk; felismerték nálunk is és eljöttnek tartják az időt jeleink, hol a művészetekért és tudományért cselekedni szükség, hol a műérzek ébredni kezd, s a tudomány édes testvérül fogadja művészetet. Meg is hozta gyümölcseit a tudomány, vannak műtörténet, művészek, gyűjtők, kik között bizonyára a jubilirás bibornok hercegprimás első helyet foglal el.

Simor bibornok már győri püspök korában megkezdte az ő és új festészeti iskolák nevesebb mestereinek műveit egész lelkesedéssel gyűjteni. Talán tanulmányainak, talán nemes szenvedélynek áldozott, a nélkül, hogy az eszme, egy képtár alakítani, nála megfogamzott volna.

Midőn azonban 1867-ben ő felsége a király az esztergomi érseki és primási székre kinevezte, határozottabb alakot nyert nála, a mi lelke mélyébe forrott; mert alig foglalta el érseki székét, a művészet termeike után való kutatásai, megrendelések oly nagy mérvet öltöttek, hogy rövid évtized alatt, sőt már 1875 év tavaszán egy nagybecsű képtár nyitott meg a nyilvánosságának.

Tekintve napjaink felhalmozott művészeti anyagát és a nehézségeket, melyekkel minden gyűjtőnek küzdeni kell, elég rövid idő volt ez egy képtár alapjának megvételére, különösen ha számba vesszük ama körülményt, hogy benne a byzanti és ó-német iskolától kezdve az olasz különböző iskolák nevezetesebb képviselői, a legújabb mesterekig, képviselve vannak az 500-nál több festményben, nem számítván ide számos egyéb képet, melyet a bibornok előszeretettel őriz szobájában.

Ha e képtár nagy és izléssel párosult egyszerűségben díszített tag térmenek jól világított falain ékeskedő képeit átfutjuk, egy általános benyomással gazdagodunk meg, mely arról szól, hogy itt nemcsak a művészetek tisztelgetőre emelt pantheonba lépünk, hanem, hogy e termekben a

szép érzékének élénkitése, ébresztése, a tudomány színvonalán álló gyűjtés törekvése egy még magasabb fokú igények beteljesülésének biztos reményével egyesül. Erről a részletes szemle még inkább meggyőz.

Bizonyos, hogy habár a netovább még elérve nincs is, habár a rendszer teljesen kifejtve, ha mindjárt a világ nagy mestereinek ragogó alkotásai halomra hordva nincsenek is; a művészet tudományos művelőinek mindenesetre elismerését érdemlő tény az: hogy a rendszer kiérlelhető a képtár alkotó kezekről, kétségtelenné tevén, mikép a tudomány mai vívmányaival tisztában van, hogy alkotásait, mely a kezdeményezésen jóval túlhaladt, magasabb értelem és műérzek lengi át, a mintegy önkényt, s talán okulásra előtérbe toll hézagok pedig eléggé kifejezik a képtár alkotó szellemének törekvésit: tökélyesíteni az egészet meg nem szűnő szaporításokkal.

Minden keletkezésben levő tárlat e jellegűt viseli. A nagylelkű, tudós, áldozatkész gyűjtők, kiket a tudomány vezetett nagy és nehéz munkákhöz, a szerencse által előbb vetett műdarabokat mindenkor kénytelenek valának úgy fogadni, a mint azokat az idő kedvezményei jászották kezökre. Az idő és véletlen keveset törődik a rendszerrel. Érzik és érezték ezt mindig a gyűjtők, de ha mereven ragaszkodnak munkájok közt tudományos meggyőződésökhöz, s ennek kedveert a kinálkozó alkalmakat elvetik, bizonyosan sem Mazarin, sem Marolles nem hozzáak vala létre gyűjteményeiket, de egy muzeum sem alkotatható volna. Gyűjteni mindent, mi kinálkzott, volt minden időben a gyűjtőknek feladata, hogy az így felhalmozott anyagba később bevezessék a rendszert úgy, mint azt a műtörténelem követeli.

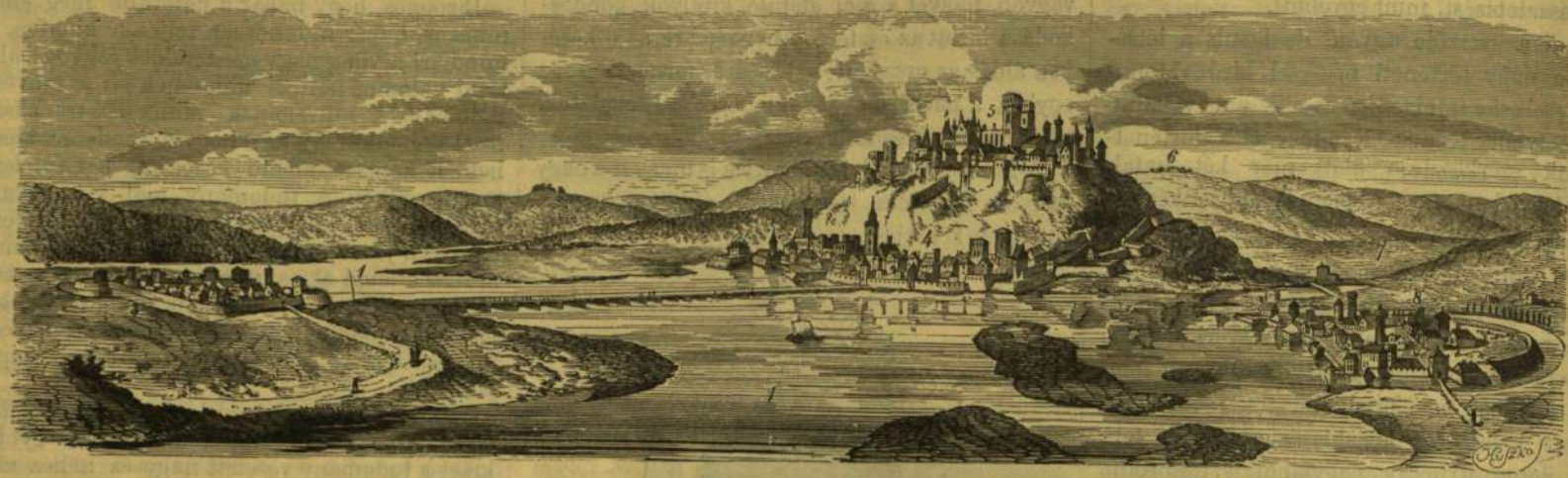
Valóban, ha az esztergomi primási képtár jobban szemügyre vesszük, oly magánygyűjteménynek állunk szemközti, mely eddigi kinceivel minden attributumát bírja oly műcsarnoknak, mely a kezdeményezés korát elhagyta, s fejlődési képességre vár. Ha a réggib iskolák itt-ott talán kitöltésre várnak is, az ujkor Deger, Ittenbach, Dobyaschofszky, Ligeti, Markó, Lotz, Platz, Blaas, Fürich, Molnár, Vormdle, Grigoletti, Szoldatics, Sattler példányaival, az olaszok korábbi művészeite pedig Ghirlandajo, Cimabue, Carlo Dolce, Luca Signorelli, Pinturicchio, Palma Vecchio, Crivelli, Andrea del Sarto, Guido Reni, Caracci s mások által magaslanak ki.

Kiemelkedőnek tartjuk azon körülményt, hogy Simor János bibornok 1878. évben, midőn a pápa-választás fontos ügyei személyét Rómához kötötték, Bertinelli római kanonok képgyűjteményét, — melyről Overbeck, a híres művész, Strossmayer diakovári püspökhöz sajátkezüleg irt levelében, mint igen becses gyűjteményről emlékezik meg — a kanonok hagyatékából 20,000 frttal megvásárolván, ennek 60 darabra rugó képevel őreigitte képtárát és ez, a gyűjtemény belbecsét nézve, valóban óriási lépés volt a képtár megalakítására.

Bertinelli gyűjteménye mindenesetre a primási képtár magva és dicsősége.

Tagadatlan, hogy e képtár egy bizonyos irány lengi át, és ez a vallásos festészet, mely tulnyomóságával azonban még sem zárja ki a profán tárgyú műveket, melyek több történelmi, genre- és tájképekben vannak képviselve, az újabbkor különböző iskoláiból; hogy pedig a vallásos irány az egészen átvonul, annak két tényezőben taláható oka. Egyike azon körülmény, hogy a képtár alkotó kéz és lélek per excellen-tiam egyházi; másika pedig, és nem kevésbbé döntő az, hogy a korábbi századok művészeite majd kizárólag az egyház szolgálatában és annak szárnyai alatt fejlődött, sőt naggyá emelkedett, és így a vallásos tárgyak léven a művészek számára leghálásabban kinálkzóok, minden kez, sőt a legszárnyalóbb teremő fantázia, ott kerestett alkotásaira alkalmat és talált is. Nem csalódnunk, ha ebből nemcsak a művészek vallásos hitéletére, de általában azon idők vallásos közérzetére következtetünk, s a művészet eredményeit ezekre, mint okokra visszavezetjük.

De ha a képtárban alapítójának gyűjtő voltára ismerünk, úgy ez a metszettárnak réggib és újabb kori metszetéből, kezárajzaiból, melyek között Dürer, Marcantonio Rajmondó, Leyden, Goltz, Cranach, Rembrandt, Ostade, C. Wisner, Stradana, Sadeler, Waterloo mesterművei lépnek elénk, kétségtelessé válik, hogy e termék szellemét egy másik természeté vált nemes szenvedély is

ESZTERGOM A XVII. SZÁZADBAN.

ESZTERGOM A XVI. SZÁZADBAN.

Hofnagel rézmetszete után; az előtérben azon korbeli huszárok láthatók.)

BAJCS, SIMOR HERCEGPRIMÁS NYARALÓJA.

A HERCEGPRIMÁS ESZTERGOMI PALOTÁJA NYUGATRÓL.

Mirkovszky Géza rajza.

A HERCEGPRIMÁS ESZTERGOMI PALOTÁJA A DUNA FELŐL.

vezeti. Nézetünk szerint a gyűjtemény e neme emeli a primási képtár kulturális értékét.

Nincs oly messze még az idő, midőn a metszetek fontosságát még nem ismerték, vagy éppen tagadták, hisz jeles műtörténetírók is oly mostoha sorsban részesítették a plakátalkotások nemét, hogy terjedelmek művekben csak a toldalék hasábjaira méltatták.

Nagy igazságtalanság ez a műtörténelem rováására. Pedig előttük állott a példa Rafaelben, ki barátjának és tanítványának, Marcantonio Rajmondinak, az ő rajzai után készült metszeteit figyelmére méltatta, sőt javította; Rubens, és a festő-metszők (peintre-graveur) megszokott munkássága, hogy csak egyet említsünk közülük, Dürer nem bizonyítja-e, mikép a fa- és rézmetszés művészetét mindig a legnagyobb szélességgel foglalkoztatta?

Igaz ugyan, hogy nagy fejlettségnek örvendett a festészet, midőn a metszés kezdetleges lépéseit elhagyta, önálló munkakörben és technikájával kilepelt az élet porondjára. Eleinte és csirájában, az ugynevezett niello-munkáknál kizárólag a felső olaszországi aranyművesek műhelyeiben használtott, s csak később, 1460. év körül kezdtek e niellovesetek papírra vettetni, mint ezt abbate Zani 1797-ben, Párisban, a királyi metszértárban felfedezett ilyen lenyomatattal igazolá. E metszet-lenyomat-sz. Máriának koronáztatását ábrázolja, melyet Maso Finiguera 1452. évben a florenzi sz. János egyháza számára készített. Ez volna az első nyom, mely a niellok papírra nyomtatására mutat. Azóta sikerült többeket is elfedezni, s köztük nem áll utolsó helyen a Drougoulin katalógus (1879.) szerint az ezen gyűjtemény nevezetességét képező niello-metszet papír-lenyomata. E veseteknek papírra vetése a rézmetszésnek egész valószínűséggel utórbje. Németek és olaszok vetteknek, hogy a feltalálás érdemét maguk számára megvédjék. Annyi bizonyos, hogy 1465-ben Németországban már találtattak rézmetszetek, melyek tiszta nyomása és éles körvonala arra mutatnak, mikép az ismeretlen mester tisztában levén technikájával, képeit az életnek szánta. Ezentúl már szél-ében gyakoroltott e mesterség, sőt festők is foglalkoztak vele, szobnép példányokat teremtve. Köztük Sehongauer Márton, másképp Schön, mint festő az ó-flandriai iskola tanítványa, a XV-ik században nagy, és alakokban dúsz rézmetszeteiben történet-festészeti tehetségének felelte nagy jeleit ada.

Műveit Olaszországban — hol Buonmartino név alatt ismerték — annyira becsben tartották, hogy Michelangelo ifjúságában másolgatta is őket.

Ezt követte nyomban tanítványa, Dürer, kiről alább képeinél megemlíkezni fogunk, és a kisebb mesterek egész zöme, kik között ismét Aldegrave és Aldorfer magasodnak ki. Olaszországban Mantegna, a híres festő, felismertvén a metszés művészetének fontosságát, nemcsak mévelte, hanem addig nem ismert tökélyre vezette, mely munkának érdemében vele Marc Antonio Rajmondinak osztozik. Dürer és Rajmondinak a tér és példájukon más országok jelesei is lelekesültek, mint Leyden és van Staren hollandi művészek. Végre iskolák alakultak, melyek tanítványi nagy hirre vergődtek, mint Agostino Caracci, kit a metszés történelmére a 15-ik század legnagyobb mesterei közé méltán számít.

Rubens idejével kezdődik e művészet fényes korszaka, kinek műveit saját felügyelete és utasításai mellett Vorsterman, Bolsvert és Pontinius rézmetszetekben mesterileg sokszorosították. Nem elégedtek meg már e metszők azzal, hogy művészetük tárgyainak alakot adjanak csupán, hanem azon igyekeztek, hogy sajátosságok kezeléssel azoknak különböző felszínait, mélyedéseit sajátosan és gazdagon jellemezzék. Wischer Cornel nyerte el ez iskola koszorúját.

Igy terjedt mind nagyobb és nagyobb arányokat öltve a művészet Európán minden tartományainban napjainkig, a metszésben egy külön, de a festészettel egyenjogú fajtát ismertetvén el a művészetekben.

Ezen fellegására ugyan már a 16-ik század eljutott. Sokáig lappangott azonban egy ferde nézet a metszetek fontossága és ezek gyűjtői felől. Azt tartották, hogy a metszetyűjtő oly ember, ki előtt régi elárgult, alakokkal tele rajzolt fák papírrapocská arannyal ér fel; ki a széles és tiszta fehér papírszeleket és a papír viz-

nyomatát többre becsült, mint a rajzok formai előnyeit, — pedig a viznyomatnak is megvan nemcsak arkheológikus, hanem műtörténelmi értéke, a sok másolatokkal és hamisításokkal szemben — ki a ritkát a széppel téveszté össze, gyakran a félig kész lapokat a teljesekek elébe tevén.

Napjainkban is hallani hasonló ítéleteket, nemcsak a profánok értetlen ajkairól, hanem komoly férfiakról is, de nem lehet képes ily kicsinylés megdönteni a történelmi fejlődmények amaz axiomáját, hogy a metszetek a művészet fejlődésében nagy hivatással és tényezőképre szerepeltek.

Ez napjaink vívmányainak egyike és oly nagy ereje, mikép a metszetek fontossága a művészetben már nem kérdés többé. Ennek tulajdonítható, hogy minden jól berendezett műgyűjteményben felállítják a metszők és vésők termékeit is, sőt ezeknek ismerete, mely már a tudományosság minden attributumával bír, fényképekkel terjesztetik oly körökben is, hol rövid idő előtt még sejtelmével sem bírtak: mily gazdagság rejlik azon anyagban, mit a régi művészek rajzai és metszetei nyújtanak.

A fa- és rézmetszetek tehát, melyekben különösen az ó-német mesterek dúsz fantáziája annyit jót és kiűnőt hozott létre, az emberi műalkotás történetében a festészet kiegészítő anyagának tekinthető, s innen névze a bibornok-amateur irányát, nem lehet neki legnagyobb elismerésünkhöz nem adoznunk.

Van azonban a primási képtárnak egy specifikus előnye is, mely a műirodalomban és illusztrációkkal teljes könyvgyűjteményben rejlik. Képvisele vannak ebben a régi és újabb metszők munkái és utánsaik, museographia, régiség-gyűjtemény és sok más vegyes ismertetések, leírások, magyarázatok, mintegy átmenetet képezve a képművészetek csarnokából a valóban fejedelmi könyvtárba.

Ki e könyvtár nagy bece felől meggyőződnie akarna, azt a tudós akadémikus Dankó Józsefnek «Monimentum Quinquagenarium Sacerdotii Eminentissimi Domini Joannis Cardinalis Simor 3. R. H. Primatis Archiepiscopi Strigoniensis» című, e napokban sajtó alá kikerült díszes jubilaris iratára utaljuk, mely szerint 1884. év végével 35,920 könyvet számlált a bibornok könyvtára, közöttük 6500 magyar, 13,500 latin, 11,500 német, 2500 francia, 200 angol és 1720 különböző nyelven irt könyvek olvashatók. Nagybecsű ritkaságok, kéziratok, hártýára irt miniatúr horariumok találhatóak itt. Különösen kiválnak egy 1528-ból és egy 1510-ből való hártýára irt Officium beatae Mariae Virginis, latin és francia szöveggel, pompás és számos kezdőkkel, továbbá egy Pontificale a XV. századból, hártýára írva, aranyozott szélékkel, dúsz aranyozott kemény, egykoru bőrkötésben. Művészeti czimláján kívül, melynek stilje olasz, jelesül florenzi művészre vall, van benne 21 nagy miniatúra és számos gazdagon festett initiale.

Simor János bibornok mint amateur is félre-ismérhetlen nagyság, s hogy Esztergom kulturális pont lón: ezt az áldozatokat nem mérlegelő, a tudományért és művészetekért hevülő bibornok érdemei közé soroljuk, miért nemzeti művelődési érdekeink hálaául tartoznak a magyar főpapnak, ki csendes, de következetes tevékenységben megmutatta, hogy megérti korát, és e kor szellemének áldozni nem késik.

RÉNYI REZSŐ.

A TORONY TÖVÉBEN...

A torony tövében Fehérlik a házam, Kedves kis fiamat Olyan rég nem láttam! Régen nem jártottam Vele a diványon... Csak hogy haza érjek, Alig-alig várom!

Előttem van mindig Gömbölyű kis képe, A mint viczkánózik Jó anyja öléré. Ajka egy mosolya Engem mennybe szédít... Gagygva beszéli Angyalok beszédit.

Minden boldogságunk Ez a piczi gyermek! Ezt nem anya szülte De «rózsafán termett»... Csillag-fényben fordított S angyalokkal játszott... Ott hagyá értünk e Fényes boldogságot!

Őszi hervadáson Karjainkba száll, Kedvesebb vendég sem Jöhetett vón nála. Öleltük, esőköltük, Ki arcon, ki állon... Legyen egész élte Egy szép virágolom!

Gyönyörű egy gyermek, Felér egy világgal... Versenyez a legszebb, Legbájjabb virággal. Szeme nefelejtés-kék, S a kis haja pösztke... Jaj, csak haza érjek: Hogy esőköla össze!

KÓSA EDE.

A TÁNTI.

Elbeszélés.

Irta SZOMAHÁZY ISTVÁN.

Igen bizony, a «tánti», a hogy a régi jó világban neveztek, ez a vidám, kedélyes, hangulatos szó s nem holmi néni vagy asszonyság, a hogy az újabb nemzedék ismeri. Kinek ne lett volna egy kedves jó tántija, a kihez eljár vasárnaponként ebédre, a kinek háza menedéket képez a szigoru otthon elől, a ki szemüvegével gondosan, békitőleg jár ide-oda, ha a mogorva papa a rossz klasszifikáció miatt megnehezelté, a ki a város pletykái ellen megvédelmezte, s a ki penészes ezüst lázsiásokat csuszat a kezünkbe, ha messze kollégiumokra utazunk. Szóval egy valószínű második mama, a ki ugyanolyan nagy szeretet mellett még jobban kényeztet, jobban beczézet bennünket. Külsőleg mindezt a sok jót egy örökös kávébarna ruha, s egy régi módi fejkötő képviselik; meg egy pár recézett fekete keztýű, a mi mindig olyan érdesen érinti az ajkainkat, ha kezét esőkölnök.

Az én tántim egy hatvanhat esztendő, vidám, öreg asszonyság volt, a kit a férje, egy gazdag földbirtokos, csak néhány év előtt hagyott özvegyen. Azóta egyedül lakott abban a duplaföldű nagy, öreg házban, melynek termet, folyosói és óriási konyháját még a mult században építették s melynek benyilóit, titkos ajtóit csupán ő maga ismerte. Hanem azért sohasem volt egyedül; a tágas nappali szoba mindig telve volt vendégekkel; az oszonnák, ebédek sohasem értek véget s az ódon épületben állandó jókedv és vidám kedély voltak az uralkodók. A tánti mindenre kíváncsi volt, a mi a környékbeli úri családoknál történik; a pörös feleket kibékítette egymással, visszás házasságokat kiegyenlített, a keresztfiait mindenféle félnék szépen elmondta a hibáit s jól hátra ütögette őket néhányszor; a keresztfiait mindenféle pajkos csinyre tanította, s a keresztleányait a finom úri konyha titkáiba avatta: a mit ő a gróf szakácsától tanult lánykorában; s végül ha a vendégek elmentek; egész tanácskozásokat tartott Madame Clauflartral, a társalgónőjével, a holnap ebéd menüjére vonatkozólag. Mert a tánti legfőbb élvezetét az képezte, ha vidám társaságot látott maga körül, ha nevettek, pajkoskodtak, mulattak körülötte; s ezért a leghíresebb szakácsnőket tartotta a varmegyében. Minden-nap nagy asztal kellett terítenie az ebédőben, s tizenkét személynél kevesebb soha sem volt nála

ebéden; azért az ezüstnemű állandóan használatban volt, s nem csupán kivételes alkalmakkor. És a környékbeli arisztokrácia szívesen járt a tántihoz; jó asztal volt nála és vidám társaság, s maga a tánti is mindenkit odavonzott. Valóság-gal szép volt még hatvanhat éves korában, mosolygó, kifejező szemekkel s oly picizny fülecské-vel, mint valami miniatúr-kagyló; sohasem lát-mat szebb öreg asszonyt életemben. De a legtöbbre becsülték kedélyét, mely mindig vig, mondhat-nám pajkos volt; szerette a tréfát és a jó csínye-ket, de a szíve olyan áldott jószág volt, mint egy édes anyáé.

Ennek a kedves, jó tántinak a képe most is befonódik az emlékezetembe; maga az öreg ház is feltűnik előttem, az ódon folyosók, tágas ter-mek, a hol játszottunk, mulattunk valaha; az óriási konyha, melyben a szakácsnő vezérsége alatt egy állandó hadsereg működött, tepsivel, főzőkanállal, habverővel és peccenyeforgatóval. Még emlékezem egy kisasszonyra, a ki idejárt, hogy a főzés titkait kitanulja, s szépen felkötötte a fehér kötényt, mikor a tánti a keze alá vette, hogy kiképezzi. Apró gyermekkoromtól, mikor titkos félelemmel tekintetem be egy-egy homá-lyos zúgba, a hol garമാdával állott az asztal gyümölcs, egész felnött kamaszkoromig, a mikor már egy-egy szép keresztleány szemei vonzottak ide: mennyi jó napot, feledhetlen órát töltöt-tem ott! Ezeknek a napoknak bizonyos sajtásá-gos, kellemes hangulata most is fenmaradt lel-kemben; s mikor nemrég egy öreg asszonysá-gban fölsimertem azt a szobalányt, a ki valaha a tántinnal szolgált, ez a hangulat olyan erővel fogott el, hogy napok kellettek, míg valahogy el-mosódott a lelkemből.

Mintha ma történt volna, olyan élénken előt-tem áll az a jelenet, mikor egy nap a tántim ko-csisa, az ostoba Ambró, követségbe érkezett hoz-zám, s fejkarva — mert mindig a fejét va-karta, ha beszél — átadta a rábizott üzenetet, hogy délután négy órára pontosan ott legyen az ebédőben. Emlékszem, hogy az nap nagyon jó kedvem volt; éppen a szép Kállónyétől kaptam levelet, a ki távolról rokonságban állott velem, s a kit a legszebb, legaranyosabb asszonynak tartottam az egész világon. Titokban, a férje háta mögött, sokat leveleztünk egymással, s a mikor lehetett össze is jöttünk itt vagy ott, hogy elpanaszolhassuk egymásnak bánatunkat. Akkor éppen derült, vidám tavaszi nap volt; engem a huszonkét esztendő boldogsága sugárzott be: szerelem és ifjúság; azt hittem, gyönyörű szép az élet, s mindenki affektál, a ki pesszimista.

Mintha most volna, ugy előttem áll a nagy lépesőház, melyen négy óraker felhaladtam, a mosolygó, néma Andreas, a tánti német inasa, ki bizalmas hajlongással tárta fel az ebédő masszív tölgyfa-szárnyait s maga a nagy ebédő, nehéz, ó-divatú butoránia, ezüsttel kivet pohár-székével, melyeken vigan sugárzott szert a beszű-rődő tavaszi napsugár; s maga a tántim kedélyes, jó, öreg arca, azok a pajkos szemek, melyek még most is megtartották egykori fényüket. Iga-zán érteni lehetett ama sok elárgult, szerelmes költemény keletkezését, melyeket némelykor együtt olvastunk át, ha a regényes multak vilá-gába (a nagy Napoleon előtti időkbe) visszazáll-tunk. De legjobban a szép Kállónyéra emlékszem, az elragadó Gizellára, ki ott állt szemközt a tán-timmal, mosolygó arccal, mint mindig, s egy világos, halványsárga ruhában, melyet ma vett fel először. Mindketten nyájasan üdvözöltek, mi-ker beléptem s odaültettek maguk közé, hogy semmi se hiányozzék a boldogságomból.

— Jöjj, jöjj ifju pásztor! — szólt a tántim. — Bolyongtál-e már ma a mezőkön, erdők, heggek szakadékaiban, mint a hogy az te hozzád illik?... Nézze gyermekem, milyen valószínűs ókori pász-

törő ez!... S igazán olyan naiv és ábrándos, mint a ki folyton faunok és satyrok incselkedését szemléli... Semmi a jelenkor gondolkodásá-ból... Olyan hangulatba hoz, mintha a Daphnis és Chloe történetét olvasnám. Ugy ám ifju pász-tor... Hanem most már üljön le és hallgasson... Mialatt elhelyezkedtem, a madame Clauflart számára talált valami dolgot. A kulcscsomagot rábizta, aztán elküldte a hetedik szobába, hogy ott rendezzen valamit.

A mikor a leptei elhangzottak, mosolygva nézett a szemünk közé és megszólalt: — Nos hát! Térjünk át a tárgyra. Uram! Asszonyom! Önök sulyos bünténnnyel vannak vádolva. Igen, itt most komoly tárgyalás folyik. Ezért lettek megidézve... Önök szeretik egy-mást.... Annyira megijedtünk mind a ketten, hogy semmit sem bírtunk válaszolni a támadásra.

— Ah! vádoltak hallgatnak! — szólt moso-lygva. — Elismerik, hogy a vád jogos... Különbön hasznalt volna minden tagadás... Egy bizonyos jól ismert nőszemélyt elfogtak útközben a pandurok... Tiltott árut vitt: levelet... Elko-bozták és behozták... A büntény nyilvánvaló... Ennek halál a büntetése.

A szemünk közé kacagott az ő pajkos ra-vaszságával. Láttuk, hogy minden fel van fe-dezve.

— Áhá! Felünk, ugy-e?... Nos tehát kegye-lem... Csak én tudok a dologról... A postillon d'amour szárnya kétféle van metszve... S az epedéseket — tevő hozzá gúnyos sohajtással — elolvastam.

És hogy semmi kétségünk ne legyen, azonnal kivette a zsebéből a levelemet; tele az én jól is-mert sarkaláb-bettimmal, a melyben randevut kértem a szép asszonytól, ha a férje nem lesz a városban. Csupa forró szerelem, egekben járó szó minden egyes sorban...

Titokban egymásra néztünk, aztán én is, a szép Gizella is lesütöttük szemünket és mélyen elpirultunk, a hogy azt minden jó nevelésű em-ber tette volna hasonló esetben.

De a tánti könyörtelenül tovább folytatta a tárgyalást.

— Nos gyermekem! Lássa hova jutottunk? — szólt affektált komolysággal. — Levezéletek a férj háta mögött... No, kinek derék hitestásra van, egy éretlen fiuval kössön viszonyt... Mert ön nem más, mint egy éretlen fiu, ifju pásztor... Csak az olvasmányai rontották el és az a tulzott regényesség... Azt hiszi, önnek is kell szeretnie, mivel minden regényhős szeret... S mivel asszonyt szeretnie tiltva van: természetesen asz-sony a választott...

— De tánti! — vágtam közbe elkéseredve. — Magáz engem, mintha most látna először az életben... Pedig régebben... —

— Soha! — szólt kegyetlenül. — Én önt, ismét-lem, önt, magázom, mivel nem érdemli meg, hogy tegezzem.

Aztán a szép Gizellához fordult, ki szó nélkül ült székeben.

— Lássa gyermekem mire visz a könnyelmű-ség!... Pedig talán nem is szeretik egymást... Ha jól tudom: az ifju pásztor már akkor ismerte önt, mikor a zárdából hazajött... Nos! szólt-e akkor valamit szerelemről?... Ugye nem?... Pedig biztattuk s térvünk is volt vele... Csak-hogy neki nem a lány kellett, hanem az asszony, a kihez tiltva van közelednie... Az ilyen viszony edesebb, mert akadályokkal jár... De nem addig van ám urasám... Nem csinál-juk a regényeket... A pásztor-költemények ideje lejárt s az öné is, ifju ártatlanság!...

— Nem! — szóltam daczosan. — Ha vétkeztem is, de az nem áll, hogy ámitok. Én önt ugyan sze-retem s nem csupán, mivel tiltva van.

— Ne higgyen neki gyermekem! Mindenkit ámit, még saját magát is... Csak a regényes akadályok csabítják... Képes volna ily körül-mények között bárkit megszeretni... Majd meg-látja... A szép Gizella sirt, én is könyeztem s mind a ketten nagyon szerencsétleneknek éreztük ma-gunkat. Szerencsére a madame elvégezte a fehé-reműiek rakesgatását s visszajött az oszonnához terítettai. A tánti is megsajnálta bennünket titok-ban; hiszen távolról sem haragudott úgy ránk, a hogy mutatta, s az oszonna alatt vissza akarta várásolni a régi jó kedvet. De sőt, mint később a furfangos Andreas visszamondta, sokat kacza-gott azon, hogy ő mennyire érzékenyített ben-nünket; jól összehátta a szép asszony férjét, miért olyan éhletetlen? «Ha jól meggondolom, semmi sincs a dologban csodálatos... Magam is ezt az ifju pászort részeltetném a kegyeim-ben!...»

A dologról pár nap múlva nem is beszéltünk többet; naiv létünkre a levelezést is abbahagy-tuk s jól emlékszem, milyen lemondó pillantás-okat váltottunk egymással. Én — nem szégyellem bevallani — sirtam is egyszer odahaza; úgy éreztem magam, mint Romeo, s őszintén szólna, egy kissé jól esett az a tudat, hogy engem is a szerelem tett boldogtalanú.

(Folyt. köv.)

A KIS HŐS.

Beszély.

Irta: DOSZTOJEVSZKY MIHÁJLOVICZ TÓDOR.

Oroszból fordította: Csapey László.

(Folytatás.)

Tudja isten, mint helyezém másik lábamat is a kengyelbe; azt se értem, mint történt, hogy a kantárszárát ki nem ejtém a kezemből. Tankréd kirohant velem a rácskapu, s neki eredt a világnak, nem válogatva az utat. Csak is ekkor üte meg fületem a nyomomban felhangzott kiáltás, mely a meglepedés és büszkeség olyan érzetét tölté elhaló szívembe, hogy gyermekkoromnak emez örült pillanatát fedelni soha sem fogom. Vérem a fejembe tödült, elkábított, s elnyomta, elfojtotta félelmemet. Nem bírtam felérni észszel önmagamat. Valóban, ha mostani eszszem meggondolom tetteimet, bizonyos lovagiasság el nem tagadható tőle.

Szerencsére lovagi szerepem kezdete és vége alig tartott pár másodpercig, különben jaj lett volna a lovagnak. Igazán nem értem, mint menekültem meg ép tagokkal így is. Lovagolni tudtam ugyan, mert tanították. Csak hogy az én ponymy inkább beillett volna birkáznak, mint lónak. Bizonyos, hogy Tankréd levelett volna menthetetlenül, mint a galuskát, csak érkezése lett volna rá; azonban vagy ötven ugrólépés után megijedt egy nagy kötől. mely ott éktele-keedett az uton, és visszafordult. Olyan veszett fordulatot tett oly gyors irammal, hogy máig is rejtély előtttem, hogy nem perdültem ki a nye-regből, mint a lapda s nem törtem-zuhtam agyba-föbe magam, s Tankréd a vad kanyarlatu ugrástól el nem nyomoritotta mind a négy lábát. Egyenesen a kapunak vette útját, bősülten rázta fejét, oldalról-oidala himbálozott, mintha a düh megörjítette volna, taláalomra szedte a lábait s minden ugránsal próbált lerázni, akárha tigris ugrott volna rá, s belemélyítvén körmeit, most színá véré. Még egy pillantás, s a földön hen-teregnék már; éreztem, mint kezdek csuszni, de ugyanakkor néhány lovas megmentésre sie-tett. Kettő újút álta Tankrédnak, más kettő oly közel ugratott mellém, hogy szinte szétromsol-ták lábaimat, közre vették Tankrédet, megr-a-gadták a kantárt... Pár perez múlva már a tor-nácznak valánk.

Sápadtan, alig lélekvze vettek le a lóról. Besz-kettem mint a nyárfaléval, nem különben Tan-kréd is, mely testével hátra nyulva, ugy állott, mint a földhöz szeggett; orrának piros, füstölgő likaiból forró gőzöket fujt, egész testét hullámzó remegés fogta el, mintha kőve dermedt volna egy gyermek részéről rajta ejtett, meg nem boszul

meggyalázásán és az e felett való böszültségén. Körülem a megilletődés, csodálkozás és félelem kiáltásai hangzának.

Ekkor révedező tekintetem M* asszony tekintetével találkozott, a ki igazított és sápadt vala — s nem feledhetem ezt a pillanatot — arcomat rögtön pir futá el, égett mint a tűz; már nem tudom, mi volt én velem, de saját érzelmeimtől megzavarodva s megijedve, féltéken lesem szememet. Csakhogy tekintetem nem maradt észrevétlen, elvette azt. Mindnyájok tekintete M* asszonyra irányult, s a közfigyelem ilyenén keresztüztétől megzavarva, ő is, valami önkénytelen, naiv érzelem hatalmától indítva, gyermekmódra fölig pirult s mosolygással igyekezett segíteni zavarán...

Bizony oldalról tekintve mindez felette neveléses volt; szerencsére egy szerfelett naiv és váratlan indulatkötés megszabadította az általános kinevetéstől, és különös színezetet kölcsönzött az egész esetnek. A zürzavar okozója, ugyanaz, a ki addig engesztelhetetlen ellenségem volt, az én gyönyörű zsarnokom, hirtelen nekem esett s agya-főbe csökölni kezdett. Nem hitt szememnek, midőn M* asszonyra tekintve keztyűt dobott nekem, s én azt felvettem. Érettem való félelmében s a lelkiismeretből is furdalva majd szörnyet halt, midőn Tankrédon lebegni látott, most pedig, mikor mindennek vége szakadt, s kivált midőn a többiekkel egyetemben ellesé M* asszonyra vetett tekintetemet, zavaromat, hirtelen elpirulástomat, mikor végre sikerült könnyelmű fejeckéje regényes hajlamának a jelen pillanatot valami új, rejtett, eléggé ki nem fejezett eszmével felruházni, most, mind-ezek után, olyan lelkesedés szállta meg «lovagiasságtól», hogy hozzám rohant, s elragadtatással, büszkén és örvendő a keblére ölelt. Pillanat múlva aztán felemelé naiv, föltötte komoly arcját, melyen ott fénylett és reszkett két parányi kristály könnyesepp, és töle soha nem hallott fontoskodó, komoly arccsal mondá «Mais c'est très sérieux, messieurs, ne riez pas!» («Uraim! Ez nagyon komoly dolog, ne nevéssenek!») észre se vevén azt, hogy mindnyájan el vannak ragadtatva, bővölve ünnepléses lelkesedéstől. Váratlan, gyors mozdulata, a komoly arc, az őszinte naivság örökké mosolygó szemében, az eddig nem is gyanított őszinte könyök oly nem sejtetti csoda voltak részéről, hogy tekintetétől, gyors, tüzes szavától és taglejtésétől mindnyájan felvillanyozva álltak. Nem vehették le róla szemöket, hogy el ne szalaszák azaz ilyen ihletett voltának pillanatait. Még háziurunk is elvörösödött, mint a pipacs, s mondják, hogy mintkésőbb maga is bevallá, «szégyen-szemre» egy egész percig szerelmes volt szép vendégébe. Értetődik, hogy ezeknek utána én voltam a lovas s a nap hőse!

— Delorge! Toggenburg! — hangzott körülem. Egyesek tapsoltak.

— Ej, ej, az új nemedek! — tódítá a háziur. — Eljön: okvetlenül velünk fog jönni! kiáltá a szép amazon. — Szerzünk neki helyet, okvetlenül szereznünk kell a számára! Mellém fog ülni, a térdemre... vagy nem, nem! tévedtem!... s kacagni kezdett, mert nem bírta visszafojtani nevetését, első találkozásunkra viszszaemlékezvén. De azért nevetés közben is gyengéden simogató kezemet, mindenáron dédelgetni iparkodott, csak hogy ne érezzem magamat sértve.

— Okvetlenül! Okvetlenül! — kapta fel a szót néhány hang. — Velünk kell jönnie, ő azt kívívta magának.

S az úgy egy szempillantás alatt nyélbe volt ütve.

Ugyanaz az agg szűz, a ki megismertetett volt a szőke nő. — Eh, milyen is ő! — mondotta észrevehető boszankodással és fejeszálva, azonban még idejében elhallgatott M* asszony szigorú tekintete előtt, ki nem akart belemélyedni a tréfába.

— Ugy van! úgy van! — kapta fel a szót a szőke nő. — Eh, milyen is ő! — mondotta észrevehető boszankodással és fejeszálva, azonban még idejében elhallgatott M* asszony szigorú tekintete előtt, ki nem akart belemélyedni a tréfába.

Siettem kerekelt oldani.

— Eh, mily fura vagy hát! — kezdé a pajkos nő, midőn a szomszéd szobában utolért, s gyöngéden megfogá két kezemet: — ne addad volna vissza a kendőt, ha oly nagyon vágytál rá és megvan. Mondtad volna, hogy valahol letetted és vége. Jaj, milyen is vagy te! ennyit se bírtál kiészni! Mily neveléses fiu vagy!

S újval könnyedén meglegyinté államot, s jót nevetett rajta, hogy elpirultam akár a pipacs.

— Hisz barátod vagyok, nemde? Vége szakadt-e már ellenségeskedésünknek, nos? igen vagy nem?

(Vége köv.)

EGYVELEG.

* Az emberek az egész földön. A legújabb számítások szerint az egész földön minden percben 67 ember hal meg, naponként tehát 96.480 s egy évben 35.215.200, azaz körülbelül arany. A hány lakosa van ma Franciaországnak. A születések száma perczenként 3-mal mulja felül a halálozások számát.

* Az amerikai hírlapok jövedelmező voltát igen jellemzi, hogy a «New York Tribune» ezer dollár névértékű részvényeit most 6000 dollárért adják el s a «Journal of Commerce» szintén ezer dollár névértékű részvényeinek ára már 10.000 dollár.

* A szárazföld átlagos magassága a tenger színe felett mintegy 300 méter, a tenger alatt levő föld átlagos mélysége ellenben már csaknem 5 kilométer, úgy hogy ez 16-szor mélyebben fekszik, mint a szárazföld.

* Az emberi test reggel jelentékenyen nagyobb, mint este. Ezt a tényt bizonyította a német sebészek legutóbbi ülésén dr. Merkel rostokó tanár. Saját magán tett észlelete szerint reggel az ágyban 5 centiméterrel hosszabb volt, mint este állva. E különbség nagy része az izmok behajlására esik, midőn a felső test sulya az alsóra nehezedik. Térdnél e hajlás csekélyebb, de a combnál egy centiméterre rug.

* A gyomorötenyésztés hasznos foglalkozás lehet, mivel egy kinőtt bokron egy forint ára gyümölcs is megerem, szükséges azonban, hogy az alsó hajtásokat gondosan megmossák s az első években a talajt tisztán tartásuk s gyakran felásásuk. A kimerült törzseket ujakkal kell feleserélni.

* A newyorki kövérek egyletének elnöke közelebb meghalt. Nem kevesebb mint 426 font sulya volt. Midőn tíz évvel ezelőtt elnöknek választották, 505 fontot nyomott s így a nagy tisztesség miatt jelentékenyen megsoványodott.

* Boccaccio novelláit Kelet-Indiában urdu nyelvre is lefordították s 10 pennyért népies kiadásban árulják.

* A kelta nyelv, mely egykor egész Nagybritanniában uralkodó volt, most kiveséshez közel. Skóthoz négy millió lakosa közül csak egy tizedrészt érti e nyelvet s ezek nagyobb része is tud angolul. Wales 1-3 millió lakosságának nagyjából ugyan még a kelta nyelvet használja s van is egy kis irodalmuk, de a közéletben már az angol az uralkodó. Cornwallban a múlt század második fele óta a nyelv egészen kiveszett. Irland 5 millió lakosa közül csak 800.000 érti e nyelvet s ebből is 720.000 tud már angolul.

* A szultán háremében egy követ nejként tudósítása szerint egy fiatal georgiai nő van, ki feltűnő szép s e mellett csodás zenei tehetsége s szép hangja van. A nő szeretne megszabadulni s szinpadra lépni, de a szultán hatalmas pártfogók közbenjárása dacára sem adta meg az engedélyt.

* A péntek nap Krisztus halála miatt egész Európában szerencsétlennek tartatik. Skandinávia az egyetlen kivétel, a hol a szerencsétlen nap pogány szokás szerint még mindig csütörtök, a régi Thor isten napja.

SIMOR HERCEGPRIMÁS PÁSZTORBOTJA.

Budapest fővárosi katolikus lakossága Simor hercegprimásnak aranymiséje alkalmából pásztorbotot ajándékozott. A tervet hozzá Rauscher Lajos műegyetemi tanár készítette, s kivételével Zitterbarth ékszerész bizatott meg, s abban részt vettek Link, a zománccok és sodronyos díszítmenyek, Mátrai Lajos, a domborművek mintáinak készítésével, továbbá Detter, ki a cizelirozást végezte. A tervező művész, valamint a kivitel részleteivel megbízottak feladatukat sikerrel oldották meg, s oly művet hoztak létre, mely ismét egyik fényes tanúsága annak, hogy Magyarország a művészijpar terén is megállja helyét, képes nagyobb igényű műveket is alkotni, s hogy e tekintetben nincs a külföldre utalva. A legszigorubb bírálat is el fogja ismerni, hogy ez a pásztorbot a magyar ötvösségnek becsületére válik. Különös elismerés illeti a tervező művészt és a zománccok készítőjét. A tervező művész régebben is általános elterjedt fölfogás szerint a pásztorbot legjellemzőbb alkatelemének, a felső kampós résznek befelé kanyarodó kigyó-alakját adta. A kampót a bot nyelével egy kidomborodó gomb közvetíti. A bot nyelének felső részét közvetlenül a gomb alatt sodronydíszítmény és zománcz ékesíti, a nyél többi része egészen sima és gyűrűk tagozzák. A kampó belső üregét mandola-alakú keret (mandorla) tölti ki; a keretben az egyik oldalon Magyarország védasszonya, a másik oldalon Sz. István aranyból vésett domborművű alakja látható. A keretet mindegyik oldalon 90 darab kisebb gyémánt, a sarkokon és az oldalon egy-egy solitaire díszíti. A gombon kör alakú mélyedések vannak, számszerint hat. Ezekben vannak elhelyezve elül a primás címere, hátul Budapest városé, oldalt László, Imre, Margit és Erzsébet magyar szentek aranyból vésett mellképei. A gomb mezőit kék alapon zöld és vörös, míg a kampónak két oldalát pikkelyek alakjában zöld, barna és kék színű sodronyos zománcz díszíti; a nyél felső részén szög alakban tört szalagok váltakoznak, melyeket sodronyok gombokkal, majd ismét kék alapon vörös és kék zománcz díszítenek. Ezen zománccok között, továbbá a nyelvet tagozó gyűrűkön nagy számban vannak elhelyezve rubin, smaragd, türkisz kövek és igazi gyöngyök.

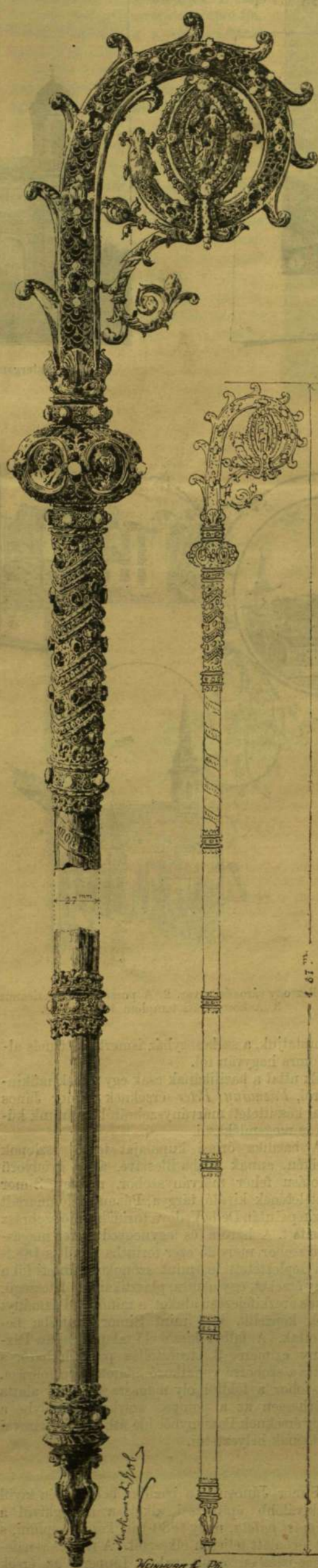
Az egésznek egyrészt a domborművű alakok, másrészt a drágakövek és gyöngyök, de kivált a sodronyos dísz és a szingzag zománccok pompás hatást kölcsönöznek.

A pásztorbot hossza 187 centiméter, átmérője 27 milliméter.

KÉPEK SIMOR JÁNOS HERCEGPRIMÁS ELETÉHEZ.

A jubiláris főpap, ép úgy, mint közvetlen elődje, Sczitovszky János, igénytelen polgári sorsból emelkedett a magyar római katolikus egyház legmagasabb méltóságára s a legfelsőbb állások egyikére, melyek Magyarországon egyáltalán elérhetők. Atyja Antal egyszerű oszmadia-mester volt, ki azonban szorgalma, takarékosága által némi jólétre tett szert. Fejcs Teréziával kötött házasságából öt gyermek származott, kik között az elsőszülött és egyetlen gyermek János vala. Az igénytelen földszintes ház, melyben Magyarország bíboros főpapja isten napvilágát először megpillantá s melyben becsületes gondolkodású szüleinek, különösen hitbuzgó édes anyjának gondviselése alatt első gyermekéveit tölté, meg ma is úgy áll a székesfehérvári buza-piaczon, mint Simor születése idejében, s a mint képünkön látható.

Nagyon korán szánta magát a papi pályára, s még alig volt 14 éves, mikor Budáról, hol a hatodik gimnazialis osztályt végzé, azt mondá érte jött édes anyjának, hogy ne haza, hanem Esztergomba menjenek, mert ő pályáznai akar, hogy a papnövendékek közé folgyék. Csakugyan föl is mentek a pályázatra, mely Rudnay primás személyes elnökelete alatt tartatott. A mint a kis Simor előlépett, a tisztos kommisszió nem tartotta vissza magát a mosolytól, mondván, hogy ily kis termetre szabad még nem szabott papi ruhát. De Rudnay, kinek a kis pályázó érdemsorozata s bátorsága megtetszett, e szavakkal eldönté sorsát: «Édes fiam, az én katonám leszel.» Össze fölvette a papi öltönyt s a pozsonyi papnövendébe, az «Americanus»-ba küldetett, mely-

SIMOR HERCEGPRIMÁS PÁSZTORBOTJA.

nek igazgatója igen hízegő jellemzést irt kis növendékeről az információba, méltónak jelentvén ki őt, hogy még a legkitűnőbbekre is ő felügyeljen. Ő is lett aztán társainak ductora két évén át. Pozsony városának, a koronázó templomnak s annak az intézetnek képét, melyben a lelkes pályán első előkészületeit nyeré, szintén bemutatjuk.

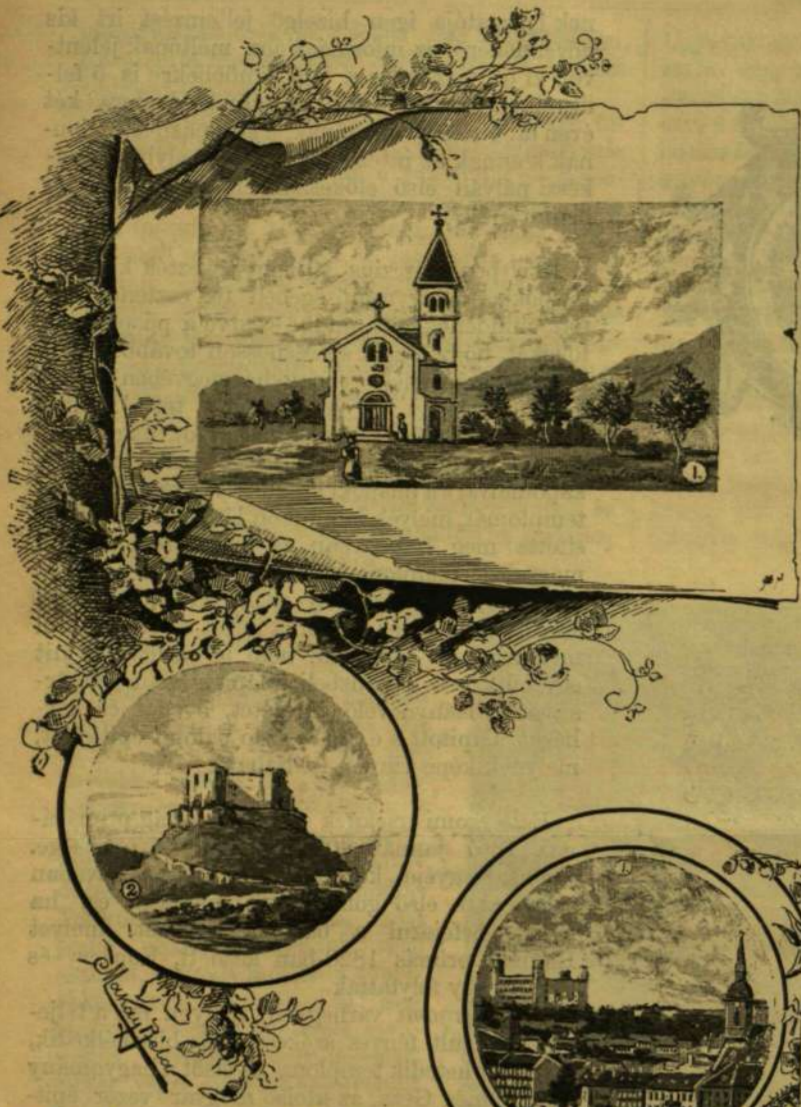
1857-ben márczius 19-ikén nevezték ki győri püspökké, mely minőségében tíz esztendő töltött, mindenekelőtt rendbe szedve a püspöki birtokokat, hogy alapot szerezhesen további üdvömlődésére, mely az egyházmegyében felehetetlen marad. Ő alapította s tette mintaintézté a győri kis szeminariumot, nagy költségen restauráltatta székesegyházát, melléképítményekkel s püspöki székházát és régi gothikus templomát, melyek képünkön láthatók. Ő honosította meg hazánkban az üvegfestészetet s a megyebeli templomok és műemlékek fontartása és megújítása körül oly sokat tett, hogy Ipolyi szerint ez is elegendő volna nevének az elefedéstől megmenteni. Azonfelül, nem is említve, a mit egyebütt tett s pénzbeli alapítványait, Győrszigeten leánynevelő intézetet, óvodát és kórházat alapított s e czéla szép palotát építtetett, melynek képe szintén itt látható.

Esztergomi érseknek s Magyarország primásának 1867 január 20-án nevezte ki ő felsége. Egyházmegyéje kormányzatát május havában vette át s első gondja volt folytatni és, ha lehet, befejezni a bazilika építését, melyet Rudnay primás 1820-ban kezdett, Kopácsy és Sczitovszky folytattak.

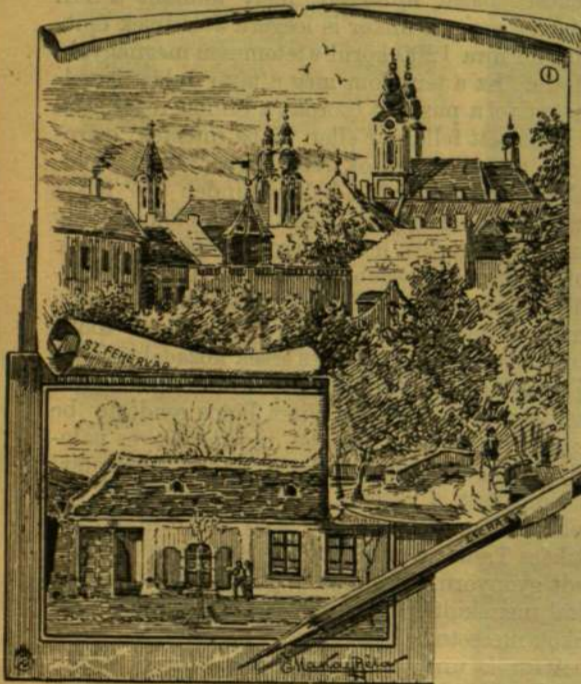
Az esztergomi várhegyen, melyen ma a teljesen elkészült fényes székesegyház büszkélkedik, ez már a hetedik templom. Az elsőt a hagyomány szerint még Géza, az utolsó magyar vezér építteté s fia, Vajk, ebben vette föl a keresztívvel az István nevet és ebben tették fejére a koronát. Az első király a régi templom helyén fenséges székesegyházat építtetett, mely főnállt a XII. század végeig, a mikor is leégett. Jób érsek építteté föl újra 1200 körül s tetemesen megnagyobbitotta. Ez a templom még a tatár dulást is tulélt, mivel a pusztító csordák a Simon vezér által védelmezett fellegvár ellen hiába intéztek ostromot s be kellett érniök vele, hogy a várost a földdel egyenlővé tegyék s belőle minden élő lelket az utolsó lábíg kigyilkoljanak. E templomot, mely arról is nevezetes, hogy Magyarországon ennek volt legelsőször üvegablaka, később Telegdy Csánád restauráltatta. Midőn az idők viszontagságai annyira megrongálták, hogy nem volt többé fontartható, Széchy Dénes érsek közadakozásból új templomot építtetett, mely 1453-ban lön fölszentelve. E templomot Vitéz János rendezte be és szerelte föl nagy díszszel, ugyanó fényes palotát, csillagvizsgálót, fürdőket, könyv- és képtárt is építtetett a várban, buzgó főpapok pedig kápolnákat emeltek a székesegyház körül, köztök Bakács Tamás a napjainkig is épségben fennmaradt gyönyörű vörös márvány kápolnát, mely az által menekült meg az elpusztulástól, hogy a törökök mecsenek használták.

A török uralom, de különösen a rá következő zavaros idők alatt, a midőn az esztergomi érsekek és a főkáptalan Nagyszombathat tarták székhelyöket 277 éven keresztül, Esztergom a megújuló ostromok alatt romokba dült, s elveszté azt a képét, melylyel még a törökök idejében is, egy 1664-ben készült s itt bemutatott rajz szerint, bírt. Midőn a Rákóczy-mozgalmak is lezajlottak, Mária Terézia építtetett a várhegyen egy egyszerű templomot s visszatelepíté az érsekséget és káptalant. Barkóczy Ferencz érsek két évig fáradozott a romok eltakarításában, hogy a székesegyház számára elegendő helyet nyerhessen. Sőt még utódja, Rudnay Sándor érsek is két évet volt kénytelen az előmunkálatokkal foglalkozni, míg végre, 1822-ben, a ma már teljes pompájában ragyogó bazilikának alapkövet leteheté.

Leszámitva az építkezésben beállott szüneteket, 47 évbe és közel 3 millió forintba került a monumentális templom fölépítése, melynek oszloposarnokában föl vannak állítva ama négy érsek (Rudnay, Kopácsy, Sczitovszky és Simor) köböl faragott címerei, kiknek e nagyszerű munka megalkotásában része volt. A közcímerek alá vésett fölirat e munka természetét is jelzi. Simornak a leghalásabb rész, a «befejezés» jutott s az ezt jelző közcímert, valamint a bazilika képét is

1. A Simor hercegprímás által építtetett Szondi-kápolna Drégely-palánkon. 2. Drégelyi rom.

1. Pozsony város és a vár. 2. A pozsonyi 'Emericanum'. 3. A koronázási templom Pozsonyban.

bemutatjuk, a székesegyház ismertetését más alkalomra hagyván föl.

Ez uttal a bazilikának csak egy remek műkin-cséről, Pázmány Péter érseknek Simor János által készített márványszobráról kívánunk külön is megemlékezni.

A bazilika óriási kupoláját tartó oszlopok egyikén, annak falába illesztve, áll a gyönyörű alkotásu fehér márványszobor, melyet Simor tiszteletének kiváló tárgya, Pázmány fönmaradt arcképei után Della Vedova turini kitűnő szobrász készített. A három és egynegyed méter magassága szobor, mely 25 ezer forintba került s 1882-ben leplezetett le, mint szónokot tünteti föl a nagy érseket, egy nemes, plasztikai tökéletességgel, lelkes arckifejezésű alakot, a minőnek Pázmányt azok képzelik, kik, mint Simor, irataiba behatoltak. A falból kiszökélő talapat alján Pázmány czimere, 3 struczollas pajzs látható, s alatta a szoborra vonatkozó adatok latin fölrása. A szobor a földtől oly magasra áll, hogy alatta elférhessen az a pompás szarkofág, melybe a nagy érseknek Pozsonyból ide áthozandó hamvai el fognak helyeztetni.

Simor Jánosnak a bazilika befejezésén kívül legkiválóbb építkezési alkotása kétségkívül a primási palota, mely 1880-ban kezdett épülni, s két év alatt teljesen elkészült. A nemes renaissance-izlésben épült palota Lippert, az érsek udvari építészé terve szerint és általa készült s szép külsején kívül belső berendezésénél és tar-

A bazilika befejezését jelző közcímér. 'Bevégzte.'

Az esztergomi főtemplom, a Simor alatt bevégzett alakban.

talmánál fogva is fölötte becses. Itt van ugyanis elhelyezve, a primás lakosztályain kívül, a 40,000 kötetet meghaladó könyvtár, levéltár és képtár, melynek leírását más helyen találja az olvasó. Itt most a palota látképe mutatjuk be, s vele együtt a primás híres mintagazdaságának közép-pontját, Bajcsot, kedvencz nyaralóhelyét.

Simor alkotásai közül bemutatjuk még a budapest-józsefvárosi óvodával összekötött elemi iskolát, melyet 95 ezer forint áldozattal emeltett s ez évben ünnepélyesen maga fölvatta és megnyitotta. A főváros halálából Simor iskolának nevezte el.

A hercegprímásnak ugy gyöngéd jellemére, mint hazafiasságára szép világot vet a költők által is annyiszor megénekelt drégelyi hős, Szondi György emlékére az Ipolyvölgy balpartjain a Hont és Drégelypalánk közt emelkedő dombháton állítottatott nemes izlésű kápolna s a hősi halált halt vitéznek, ki, mint tudjuk, az esztergomi érsek tiszttartója volt, Kiss György által készült s e kápolnában elhelyezett szobra. A tiszta román (árpádkori) stílusban épült gyönyörű kápolna, melynek háttérében a hős Szondi által oly hősi-leg védelmezett Drégely várának romjai láthatók a meredek hegy tetején, kellemes benyomást tesz a keresztül utazóra.

A képek közül, melyeket mai számunkban közlünk, két esztergomi történelmi képet Szilágyi Sándor 'Történelmi életrajzok' című vállalatából, az itt bemutatott kisebb képeket Kertész Simor hercegprímásnak Pozsonyban, a 'Kortársaink' cím alatt kiadott füzetekben megjelent életrajzából vettünk át; a többi a 'Vasárnapi Ujság' számáram készített eredeti rajz.

SIMOR MINT GAZDA.

Simor 'nagy gazda' hírében áll. És a hír való. Gazdálkodásának oly eredményei vannak, minőket Pázmány óta egy érsek sem tudott felmutatni. És valamint Pázmányról tudjuk, hogy 'maga volt uradalmainak kormányzója', ugy áll ez Simorról is, ki bámulatos tevékenységgel, fiatal rugékonysággal, főpapi és egyházkormányzási teendőin túl is tudt időt találni birtokainak gazdasági adminisztrációjára.

Sokszor ellátogat Bajcsra, utánnéz a gazdaságnak, bejárja uradalmait, ösztökéli embereit, meglepi tisztjeit, kiknek sokszor maga fogalmazza az utasításokat, levelez is egyik-melyikkel. Ó modern gazda. Mesés árakat kínálgattak a primási uradalmakért berletül; berletül nem adta, mert azt tartja: 'az érseki uradalom Isténé és a szegényeké: meg azután azon nagy érdekek számára kezelendő, melyeknek szolgálatára adományozva s idők folytán gyarapítva lett.'

Ezen felfogással a primási uradalmakat nemcsak kitűnően kezelte, de legjobb karban hagyta az utódra; közvélemény róla az, hogy körültekintő gazdálkodásával megkészszerzte az érsek-ség jóvedelmeit.

Az uradalmak kezelésében a nagyon gyakori elven álló szavatossági rendszert vitte be, mely a központi házi kezelés és bérleti rendszer előnyeit egyesíti a hátrányok nélkül. Azért főtisztje nincs; ő maga a jószágkormányzó, minden kerületi tisztje önálló és szavatol, és ezen közvetlen kezelés képesíti őt a nagy eredményekre.

Simor, a jó gazda, mindig Bajcsot juttatja eszünkbe. Ez az ő nyaralója, gazdasági elveinek eredménye; ez az ő Tivoli-ja, a szorgalmas gazdának kedvencz tartózkodási helye (addig, míg az esztergomi palotája föl nem épült).

Bajcsot, ugy a mint van, ezt a kedves 'gazdasági mansiót', 'ligeteivel', kellemes kertjeivel ő teremtette egészen; ő alatta lett oly vonzóvá, azért szereti e helyet.

Valamikor nagy falu volt; a török dúlások alatt elpusztult; mostani ura alatt virágzott újra föl, emeltetett községi rangra, Komárommegye udvardi járásába kebeleztve (Udvard vagy Érsek-Ujvár vasuti állomásától félórnyira), községi peeséttel is ellátatván, mely vonatkozással a kopár területek szorgalmas befásítására, egyszerű akáczlombot ábrázol.

Bajcs lévén az érseki birtokok között legnagyobb birtoktest, az érsek ide gyakran rándult; végre természeti kedvessége, és azon sok előnyök miatt, melyeket nyújt — állandó nyaralóvá tette.

A régi tisztartói lak emeletre épült; árnys helyek, csinos kis park termetek körülötte; később a bibornok gyakori tartózkodása folytán bővült, széplült és ma már a primás nyaralója körül tekintélyes üde növényzet park áll, az ezen keresztül menő Zsitva folyón szép hid épült, maga a Zsitva vad buja növényzetével és a rajta túl fekvő rétség is, 52 hold, bevonatott a parkba; szép ültetvényeivel, jól tartott utaival nagyon kedves sétákat nyújt; ezért a bibornoknak tavaszkor és ősszel kedves tartózkodási helye.

A nyaraló-kastély áll a földszinten ebédlő-, billárd- és három vendégszobából; fönn az emeleten a bibornok kápolnája, dolgozó-, háló- és fogadó-teremből két előszobával; és egy magas állású vendégszoba szent teremből. A lépcsőházon túl egy csoport kisebb vendégszobából és az udvari papsg szobáiból.

A parkon belül sorakoznak még e szerény nyaralóhoz a szükséges melléképületek; kívül pedig az intéző laka, igen csinos paplak, díszes templom, szép iskola és jól rendezett gazdasági lakok és gazdasági épületek; végre egy igen csinos kórház.

A Bajcs körül tömörült gazdaságok (Bajcs, Farkasd, Haraszt és Anyala kerületekkel) 17,528 holdat tesznek ki és minden részecskén a leg-szorgalmasabb művelés nyomaival találkozunk. Szereti Simor a Bajcsban való tartózkodást, részint hogy gazdaságának vezetésére tényleg befolyást gyakoroljon, részint hogy a szabad, munkás természet ölen időljön.

Bejárta itt összes birtokait, ismer minden gazdasági adatot; érintkezik embereivel, a néppel, ismeri gondolkodásukat, leereszkedik helyzetük igényeire.

Ha aztán vendége jut Bajcsra, — no akkor bemutat a bibornok mindent, legkisebbitől legnagyobbig: úgy hogy a vendég a sok szép látot és hallottak után tisztelettel hajolhat meg a bibornoknak a szakavatott gazda előtt.

(N-t.)

A HERCEGPRIMÁS JUBILEUMA.

Az ország katolikus főpapijának arany miséje fejedelmi fényű ünnepélyek közt ment végbe Esztergomban. Az ország minden részéről érkeztek küldöttségek. A máskor csöndes városba szokatlan pezsgő élet költözött. Csak a küldöttségek száma hatszázal több volt.

A király is hozzájárult az ünnepélyességek fényéhez. Ő felsége kéziratot intézett a bibornok-prímáshoz, melyben szerencsekívánatait nyilvánítja; de sőt a felség személyesen is fölkeresi az egyházfejedelmet, ki tizenkilenc év előtt megkoronázta. A király esztergomi látogatása e hó 30-ikára volt kitűzve.

Az ünnepi vendégek közt volt József főherceg családja is. Maga József főherceg nem jelenhetett meg, családja azonban e hó 27-ikén érkezett meg. Klottid főhercegnő sajátkezűleg himnusz gyönyörű misemondó ruhát nyújtott át a főpapnak. Az aranymise napja e hó 28-ika volt. Ekkor

gyűltek össze a küldöttségek. E nap volt az ünnepélyességek központja. E napra jelent meg a királyi kézirat is, mely így szól:

'Kedves Simor bibornokhercegprímás! Aldozásának felszázados évfordulóját kegyelettel ünnepeli önnel nemcsak a főpásztori kormánya alatt levő anyaszentegyház minden egyes tagja, hanem mondhatni valláskülönbség nélkül az egész ország, és pedig méltán, mert önben nemcsak az országnak ére-nyekben gazdag első főpapiját, hanem a fenkölt szellemű hazafit is tisztelve szereti. Örömmel használok fel Részemről is ezen ünnepélyes alkalmat önnek leg-bensőbb szerencsekívánataimat azon biztosítással kifejezni, hogy évek hosszú során át az egyház, ugy mint a trón és az állam körül tántorithatlan hűséggel szerzett sokoldalú fényes érdemei mindenkor felejtethetetlenek lesznek előttem, kérve az isteni gondviselést, hogy áldást árasztó életét az egyház és a haza javára az emberi kor legvégső határáig tartsa meg. Kelt Bécsben, 1886. évi október 26. Ferencz József, s. k.'

Az esztergomi ünnepélyek további lefolyása a következő volt.

A tisztelő küldöttségek közül legelső volt a főrendiház, melyet b. Semmeyer Pál, a ház elnöke vezetett, s mely még e hó 24-ikén tolmácsolta a szerencsekívánatokat.

Az érkezők fogadtatása a námai állomáson történt. Itt várt a rendező bizottság, melyre az elszállásolás gondoljai is hárultak. Esztergom külöleg is kifejezte az ünnepet. A házak lobogódíszolt öltöttek.

A miniszterek közül Esztergomba utaztak: Trefort, b. Orczy Béla, gr. Széchenyi Pál, Fabiny Teofil, báró Fejérváry Géza; továbbá gr. Pejacsevich Miklós katonai főparancsnok, Graef Ede lovassági tábornok s József főherceg adlátusa. — Budapesti törvényhatóságának és a főváros katolikus polgárainak küldöttsége, továbbá számos képviselő külön gőzhajó mentek föl Esztergomba. Október 27-ikén már az ország főpapijai is együtt voltak Esztergomban.

A miniszterium küldöttsége részéről Trefort vallás-és közoktatásügyi miniszter e hó 26-ikán üdvözölte a primást. Kiemelte, hogy tisztelgések a miniszteri tanács határozata alapján történt, de a kormány tagjai önként is jöttek volna üdvözölni a hercegprímást. Atnyújtotta a miniszter a többi miniszterek által alá-írt üdvözlő beszédet. A hercegprímás röviden válaszolt és igen meghatótnak látszott, megköszönve a nagy kitüntetést, a melyben őt a kormány tagjai részesítették.

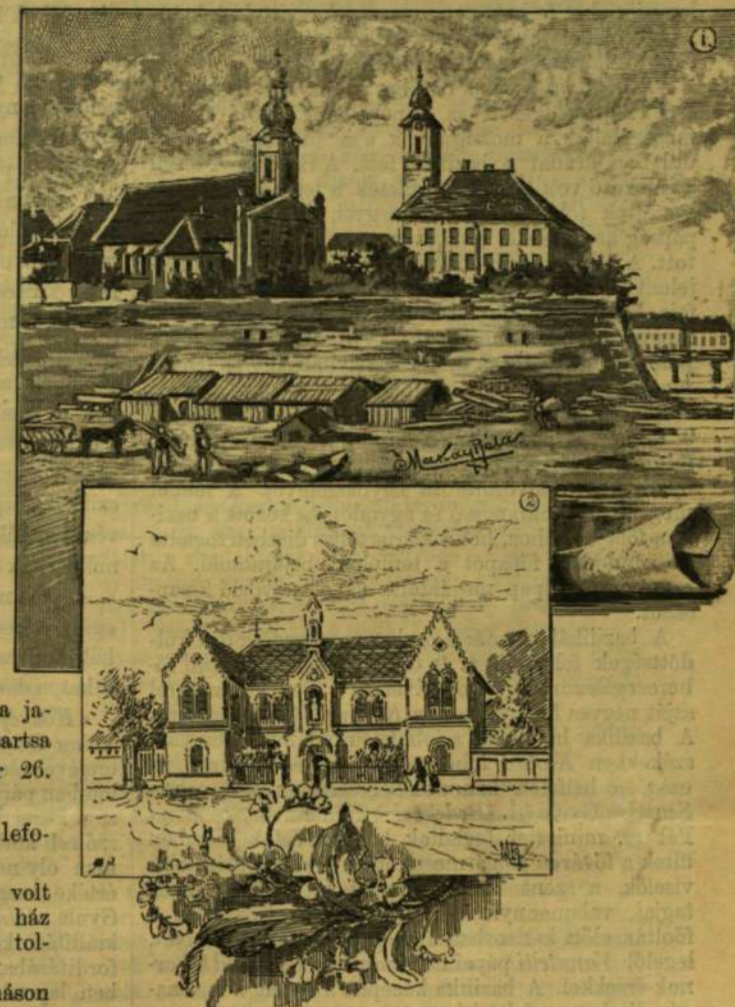
A hadsereg nevében gróf Pejacsevich tábornok ugyane napon üdvözölte a primást. Ezután az esztergomi állami hivatalnokok tisztelegtek; végre a járás-bírósg tagjai Szilva Ignác járásbíró vezetése alatt.

A primás az üdvözlő küldöttségeket palotáján nagy termében fogadta, melyben e alkalomra az egyház-fejedelmek Strobl által készített mellszobrát is föl-állították.

Október 27-ikén a tisztelgések sorát az esztergomi főegyházmege papsága nyitotta meg. Buzla kano-nok volt a szónok, s ő nyújtotta át azt a díszes albumot is, pompás kötésben, melyet az esztergom-megyei klérus készítettett a jubileumra. A papi küldöttség előtt a primás felolvastatta a királyi kéziratot, melyet az nap kapott meg. — Majd az esztergomi katonaság tisztikara, a benézések gimnáziumának tanárai, a budapesti és esztergomi szemináriumok, a bécsi Pazmaneum küldöttéi következtek. Ezután her-czeg Esterházy Pál nevében Bubics czimzetes püspök művészi kivitelű stóltát és albat nyújtott át. — Esztergommegye fényes küldöttségét Mailáth György főispán vezette. A küldöttségek nyomban föl-váltották egymást, s a primás mindenkinek válaszolt.

Időközben a város a jubileum alkalmából díszköz-gyűlést tartott, melyen Helcz polgármester alkalmi beszédben magasztalta a primást, és felolvastott a hercegprímás legújabb 30,000 frtos alapítványlevele a város elagott polgárainak fentartására. Az egész közgyűlés testületleg vonult a primási palotába, a polgármester és Takács Lajos főjegyző vezetése mellett. A fogadtatás a legszivesebb volt, s a polgármester mélyen érzett szavakban sorolta föl ama jótéte-ményeket, melyekben Esztergom részesült a primás által. A nagyszámu küldöttség a tüzöltök zenekarának kísérete mellett távozott el a palotából.

Budapest küldöttségét Ráth Károly főpolgármester vezette, s beszédében hangoztatta a primásnak az egyház, a haza, az emberbaráti jótékony-ság körül szerzett érdemeit; végül átnyújtotta az üdvözlő fölriratot és a fővárosi díszpolgárságról szóló ok-levélet. A primás örömet fejezte ki a főváros részéről történt megtiszteltetés fölött. Tudni fogja

1. A győri püspöki székesegyház és püspöki palota. 2. A Simor által alapított győr-szigeti leányiskola, óvoda és kórház.

kötelességeit, s ha eddig nem feledezett meg a fővárosról, ezentel még inkább meg fogja tenni, a mit csak tehet. A hosszas éljenzés után Királyi Pál a fővárosi katolikusok üdvkívánatait tolmácsolta, átnyújtva a nagy díszű pásztorbotot és diszkótésű üdvözlő feliratot. A hercegprímás meghatótnan fejezte ki köszönetét.

Az országgyűlési képviselők nevében Degen Gusztáv tartott üdvözlő beszédet. Ezután a győri, győr-szigeti, székelyi és selmezbányai küldöttségek tisztelegtek.

A fogadtatás egyik fénypontját az ország püspöki karának tisztelegése képezte, melynek nevében Haynald bibornok-érsek üdvözölte latin nyelven a her-czegprímást, ki szintén latinul válaszolt.

A delutáni gyorsvonattal megérkezett Vanutelli bécsi nunczius, ki a pápa üdvözlő levelét nyújtá át a jubiliánsnak. A nuncziusnál aztán a püspöki kar tisztelegett.

Október 27-ike a város fényes kivilágításával vég-ződött. A legfőképpen eső szegényes házak ablakai-ban is felgyult a mécs. A főbb utcák, a középületek egész fényárban usztak. A harangok városzerete megkondultak és tarazkok durrogtak. A nép minden-felől a primási palota felé özlönlött. A ragyogón vilá-gított városnézetéről fátylós menet indult meg, zene-karral, riadó éljenzés közben. A menetben színes

1. A józsefvárosi Simor-iskola. 2. Részlet Budapestből.

lampionokat felíratos transparenteket vittek. A katonai zenekar játszott és a dalárdák énekelt a palota előtt; a közönség pedig lelkesen éljengett.

Az aranyis népja október 28-ika volt. Gyönyörű éjszai nap kedvezett az ünnepélynek. Kora reggel megszólltak a mozsárgyök, s az utcákon megindult az áradat a bazilika felé. A Széchenyi-téren gyülekező volt, s az egyesületek, a testületek onnan vonultak föl, valamint a megyei városi hatóság, a papság képviselője. A menet gyönyörű látványt nyújtott. A mint az impozáns menet a várba felért, megjelent a primási palotában a megyei törvényhatóság feje, Majláth György gróf főispán vezetés alatt, a megye 20 tagu küldöttsége. A mint a küldöttség a palotába érkezett, az ünnepelt egyháznak és fényes főpapi kísérete elfoglalta helyét a kézen tartott diszkoskiban és a menet megindult háromnegyed 9 órákor a bazilikába. A merre a menet elvonult, mindenütt óriási közönség képezett sorfalat és tiszteletteljes üdvözölt az egyházmagyort. A menet megérkezett haragszó és ágyudörgés között a bazilika főbejárathoz, hol a klérus teljes díszben fogadta az ünnepelt főpapot a templom bejáratánál. Az aranyis főpap megáldotta az öt üdvözlő főpapot.

A bazilikában már 8 óraor kezdeződött a küldöttségek felvonulása. 9 órákor érkezett *Klotild* főhercegnő gyermekeivel és a főudvarmesterrel saját négyes fogatán, utána *Köbry* Nándor herceg. A bazilika hajójában a jobbfeleli oldalon külön karzékokban *Klotild* főhercegnő és *Köbry* herceg, a balfeleli kanonok-helyeken az első sorban *Szapáry* Gyula gr., *Bedekovich* Kálmán és *Széchenyi* Pál gr. miniszter foglaltak helyet. Velök szemben ültek a főváros polgármesterei, az országgyűlési képviselők, a szent László-társulat és a küldöttségek tagjai, valamennyien díszmagyarban. Közvetlen a főbejárattól két sorban a püspöki kar foglalt helyet, legelől *Vanutelli* pápai nuntius és *Haynald* bírók-érsekek. A bazilika közepén a hajóig a katonaság díszben sorfalat képezett.

Simor primás teljes bíromoni díszben jelent meg, uszályos bíbor palástban, a herceggel szembe állva, a szent István-rend nagykeresztjével. Az egyházi szertartáshoz való átöltözködés után megkezdődött az aranyis. A primás jobbján *Zalka* győri püspök, Kovács veszprémi püspök teljesítette a teendőket, és az esztergomi kanonokok segítettek misszióján. Az egyházi írástudókat a mise alatt a főváros által ajándékozott pisztolyot használta. Ünnepélyes hatást gyakorolt, midőn az egyházi zenekar a „Szózat”-ot énekelte, melyet *Takács* karnagy az általa ez alkalomra készített misébe illesztett bele.

Mise végzetével a primás a szókörre lépett s erőteljes hangon egyházi beszédet tartott, melynek legfőbb tárgyát a katolikus hit isteni eredete és az állam és egyház közötti béke fenntartása és ápolása képezte. Az ötgyed óráig tartó hitközönlőket azzal végzte az egyházmagyort, hogy szíve belsejéből áldást kért ö felségére, a hazára, a kormányra és az ország minden népére. A beszéd mély hatást tett a hallgatóságra. Az egyházi szövegek után a bíboros főpap a főbejárathoz ment, *Hornig* címzetes püspök pedig a szókörrel kihirdette, hogy a pápa felhatalmazta a herceggel szembe állt papot, hogy papot adhasson. *Simor* János hercegprímás ezután megáldotta a pápa nevében a hivatelt, kik térdelve fogadták az áldást. Ezzel ért véget a nagygyűlési templomi ünnep. A hangok és mozsarak zugása közöt hagyta el a primás a templomot; utána a főhercegi család lépett ki.

A főhercegi család a primási palotába ment, hol megreggeliztek s aztán elutaztak *Alcsuthra*. A primás ismét küldöttségeket fogadott; több megye, az erdélyi kath. status, az összes káptalanok képviselőinek küldöttségét. Ekkor fogadta szülővárosának, Székesfehérvárnak küldöttségét is, melyet *Havranek* polgármester vezetett, ki a város által készített alkalmi érmet is átnyújtotta, míg a nögyelvt tagjai saját készítményű szép szöveget vittek. A fogadtatás a legmelegebb volt, s a primás könynyekre fakadt.

Déltűnt 2 órákor kezdődött a díszbejárás. Négy helyen a palotában, a szemináriumban, a fűrdővendéglőben, a dalárda helyiségében oszlottak el a meghívottak. A primási palotában csak kevesen férhettek el; a főpapság, a főispánok, a küldöttségek vezetői foglaltak itt helyet. Az első felköszöntőt a primás mondta a papára, az utalokó családra. *Haynald* bíróknak a primást éltette ékes szavakkal, gr. *Szapáry* Gyula miniszter a kormány nevében szólott; majd *Vanutelli* pápai nuntius latin nyelven a pápa üdvözlőit tolmácsolta. *Ráth* Károly a főváros nevében mondott felköszöntőt.

A lakoma alatt a palota előtt katonai zenekar játszott.

Ezzel végződtek Esztergom fényes ünnepélyei.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Simor-album. A herceggel szembe állt aranyis jubileumára az esztergomi papság irodalmi emlékműről is gondoskodott, mely ritka díszes kiállításban a Franklin-társulat nyomdájából került ki, s melyet az ünnepi

ajándékok közt nyújtottak át az egyházfejedelmek. A szerkesztést *Majer* István címzetes püspök elnöklése alatt egy bizottság végezte. A műből csak 700 példányt nyomtattak, s ez 15,000 forintba került a nagyszámú illusztrációknál és színyomatok képeknél, továbbá a pazar kiállításnál fogva. Latin hódolat felirat nyitja meg az albumot, ezt ünnepi óda, Bogisich prépost-plébános alkalmi himnusza, a primás életrajza követi, aztán Esztergom műemlékeinek, primási kincseinek leírása, valamint mindazon intézetek, iskolák ismertetése, melyek a primásnak köszönik léteiket. Mind ezek gazdag illusztráció kíséri. Elöl az ünnepelt arcképe, rakarokban, Ungertől. Igen szép a bazilika egyes részleteit, a híres Bakács-kápolnát feltüntető színyomatok, a s Lippert építész által rajzolt Szent-István kápolna színes képe. Az egyes cikkek kezdőképei közül *Liezen-Mayer* hírneves művész-hazánkba költött "késztett". Az album a nyomdai műparnak is egyik legszebb műve.

A Franklin-társulat ismét az értékes könyvek egész sorozatát böccátja közre, szépirodalmi munkákát, ismeretterjesztő műveket, törvény-magyarizációkat, iskolai könyveket. A megjelent művek ezek: „*Ködképek a kedély láthatárán*” regény, b. *Kemény* Zsigmondtól. A kitűnő írónak, ki jellemzése erejével, lélektani megfigyelésével a magyar irodalomban páratlanul áll, második kiadásban jut a közönség kezébe ez a munka, és bizonyára fölfrisítt széles körben is *Kemény* emléket, mely még mindig nem oly népszerű, mint a nagy tehetség s műveinek értéke megérdemelné. Ára 1 ft 60 kr. — *Verne* Gyula. „*Sándor Mátyás*” regénye is megjelent díszes kiállítású két kötetben, *Huszár* Imrénének ama gondos fordításában, és azokkal az illusztrációkkal, melyek lapuk közlője a népszerű francia író e munkáját. *Vernek* ez a műve a magyar közönségre azért is érdekes, mert magyar vonatkozású és fő hőse, valamint több szereplője magyar ember. A két nagy kötet ára 4 ft. — A „Jeles írók iskolái tára” 24-ik füzetében *Kisfaludy* Károly egyik legjelesebb vigjátékát, a „*Csalódsok*”-at adja dr. *Szigetvári* Iván magyarizációval, melyek részeit magát a szöveget kíséri, részint külön vannak s a darab fejtegetésén kívül a költő rövid életrajzát is magokban foglalják. Ára 30 kr. — *Gaszdar* József, kérdésekben és feleletekben, írta dr. *Wildt* Jenő, a poseni gazdasági vegytani kísérleti állomás főnöke, s fordította *Nemes* György. A tudományok szakmáinak mellett a gyakorlati élet számára szerkesztett könyv, mely a gazdasági élethez oly szükséges tudnivalókat népszerű előadásban, összefüggő kérdésekben és feleletekben tárgyalja. Olyan vehetik hasznát, kik nem szerethetnek meg a kellő tudományos képzettséget, de lépten-nyomon érzik annak szükségét. De a tudományosan készített gazdára sem fölösleges, ha tevékenységében valamely, a gazdaságban felmerült tárgyról gyors és rövid felvilágosítást óhajtat. A vegytani részben kívül a növényi és állati táplálkozást, az állatok takarmányozásának törvényeit is fejtegeti. A könyvben számos ábra is van. Ára 1 ft 40 kr. — A magyar teleknyvi rendtartás mai érvényében, egyenlő tekintettel az elmélet és gyakorlat igényeire és különös figyelemmel a felsőbb bíróságok határozataira, írta *Zilinszky* Imre. Nem új munka, a közhasználatban már két kiadása terjedt el. Most a harmadik kiadás vált szükségessé, s ezt az újabb törvényekkel bővítve és a felsőbb bíróságok újabb megállapodásainak felhasználásával dr. *Imling* Konrad kir. táblai bír. dolgozta ki. Ára 2 ft 80 kr. — *Döntvénytar*, a Kuria, a budapesti kir. ítéletábrába és a pénzügyi közigazgatásig bíróság elvi jelentőségű határozatai. Kiadja a „Jogtudományi Közlöny” szerkesztősége; új foljam, XIV. Ára 2 ft. — A gyakorló orvosok és orvostanhallgatók számára „*A massage*” című könyv, melyben a kenő gyógymódot fejtegeti és írja le *Dollinger* Gyula, a test-egyenészet magán-tanára a budapesti egyetemen. Második, bővített kiadás több ábrával. Ára 1 ft.

Iskolai művek a következők: Dr. *Lutter* Nándor „*Közönséges számtan*” című munkájának példatárban előforduló feladatok megjelölésének *regeneratív* módjait, melyből a tanuló meggyőződhetik, helyesen dolgozta-e ki a feladatot. Ára 20 kr. *Földrajz*, a reális iskolák első és második osztály számára, írta *Jablonszky* János tanár. A közoktatásiügyi miniszterium által engedélyezett iskolai könyv. Második kiadás: ára 80 kr. *Német nyelvetan és gyakorló könyv* polgári iskolák és középiskolák számára; írta *Graf* Jakab, a kolozsvári reál. főtanodák tanára. Negyedik, teljesen átdolgozott kiadás; ára 80 kr. — *Számtani szemelvények* ismétlődő iskolák számára; írta *Szente* József állami tanfőnököp-ézetési tanár. Ara kemény kötésben 50 kr.

Ráth Mór kiadványai. *Ráth* Mór új kiadást rendez *Arany János összes munkáiból*, összesen nyolcz kötetben fog megjelenni, s körülbelül 60 füzetben böccátja közre. A *Shakspeare* és *Aristophanes*-fordítások három kötetre mennek, s ezek nélkül öt kötetben is megrendelhető a nygbeccsi kiadás. Egy füzet ára

40 kr. Az első füzet már elhagyta a sajtót, s ez a kisebb költemények közléését kezdi meg. A kötetek beosztása ugyanaz lesz, mint a nemrégiben megjelent kiadás, melynek sorrendjéül maga a nagy költő állapította meg.

Ráth kiadásában közelébb megjelentek még: *Dósa György és forradalma*, a tud. akadémia által megdícsért pályamű, dr. *Márki* Sándortól. Második kiadás. Az első kiadás sem oly régen került ki a sajtó alól az érdekes munkából, mely *Dósa* forradalma mellett az elnyomott jogbájság sorsát is ismerteti. Ára 1 ft 40 kr. — *Horváth* Mihály „*Huszomöt év Magyarország történelméből*” (1823–48.), a 10-ik és 11-ik füzetet egyszerre vesszük, s ára 80 kr. — *B. Eötvös József összes munkái* közt, a nagy író és bölcselő hátrahagyott kézirataiból bővítve, negyedik kiadásban indultak meg a „*Gondolatok*”. Eötvös mély felfogásának és emelkedett költői szellemének a nagyértékű gyűjteménye. Az első füzet ára 40 kr. — *Eletelm*, *Jókai* kisebb és vegyes dolgozatainak, leírásainak gyűjteményéből pedig a 6-ik füzetet kapjuk; ára 40 kr. — *Háború és béke*, gr. *Tolsztoj* Leo híres korrajza a befejezéshez közeledek; a 12-ik füzet jött meg belőle s ára 60 kr. — *Shakspeare színműveinek* illusztrált kiadása (sajtó alá rendezte a jegyzetekkel ellátja *Csik* Gyergely) a 8-ik füzethez jutott, mely „*Romeo és Juliából*” a 2-ik és 3-ik felvonást közli. A díszes füzet ára 40 kr.

A Budapesti Szemle novemberi kötete már megjelent, változatos és érdekes tartalommal. *Pulszky* Ágost egy nagyobb dolgozatát kezdődik, melyben *Fraknói* Vilmosnak „*Pázmány Péter*” című legújabb munkáját széles alapon és méltányul kezdi ismertetni. Idősebb *Görgey* István folytatja és befejezi az 1849-iki július 2-iki komáromi esata leírását, melyhez több új adatot nyújt s az eddigi leírásokat kritika alá veszi. *Békésy* Károly kérdés kérdést fejteget „*A mezőgazdasági válság és a földjárdak*” cím alatt, s még folytatása következik. A természettudományoknak is jutott hely a kötet változatos tartalmában. *Shaniszló* Albert „*A természet-tudományi megismerésnek végső határa*” címen foglalkozik *Du Bois-Reymond* és *Nägeli* nézeteivel. A szépirodalmi részben *Pálffy* Albert „*Dabóczy-család*”-jának folytatását találjuk, *Lévay* Józseftől „*Vikta*” című szép költeményt, *Gyulai* Páltól „*Diós*” győri népdalokat. A kritika köréből való *Schütz* Miksától „*A magyar dalmű*”, mely cím alatt az operaszínházban előadott két eredeti új operáról, *Erkel* Ferenc „*István királyról*” és *Mihalovich* „*Hagbarth és Signe*”-jéről ír bírálatot. A könyvismertetések *Salomon* Ferencnek „*Magyarország a török hódítás korában*” és *Majláth* Bélának „*Budapest történetének irodalma*” (*Helebrandt* Árpádtól) című munkákkal foglalkoznak. A Budapesti Szemle ára egész évre 12 ft, félfévre 6 ft.

A trónörökös könyve. Az „*Oszták-magyar monarchia irásban és képen*” nagy vállalatból a Magyarországot tárgyaló kötetnek 6. füzeté hagyta el most a sajtót. E füzet hazánkban a Habsburg-hercegek alatti történetét tartalmazza az 1570-től 1670-ig terjedő időszakból, *Pauler* Gyula jeles történetírónk érdekes, élénk előadásában. Nagyszámu és kiváló értékű illusztrációk emelik a füzet beszt. Mint a megelőzőkben, ugy ebben is a főmarradt egykor magyar történeti rajzoknak gondosan kiválasztott leghitelesebb és legszebb példányait hű másolatokban közli az olvasó; jelesen Magyarországot ezen korbeli nevezetes férfiaknak arcképei következnek időrendi sorozatban, u. m. *Báthory* István erdélyi fejedelem és lengyel király (*Szalay* Ágoston gyűjteményében fennmaradt olajfestmény után), *Oláh* Miklós esztergomi érsek, *Báthory* Zsigmond erdélyi fejedelem (*Sadeler*, azon korbeli híres metsző rézkarca után), *Báthory* Andre bíróknak (a megvilágosítására vonatkozó metszet), *Boecay* István fejedelem, *Pázmány* Péter esztergomi érsek, *Bethlen* Gábor fejedelem, *Eszterházy* Miklós nádor, *II. Rákóczi* György egykoru metsetek után készült arcképei, s végül *Gróf* György és *Péter*, kiket a törökök elleni harcban tüntet föl a korabeli metszet. A nevezetes szereplők névalírásait is adja a füzet, s a bécsi békeszerződés, e nagyfontosságú történelmi okmány pecsétkekel és aláírásokkal ellátott utolsó lapjának mását, s *II. Mátyásnak* *Ilsházhoz* intézett levelét, melyben magát oly lelkesen vallja magyarnak s Magyarországot hazájának. Ugyancsak *II. Mátyásnak* *Pozsonyban* magyar királylyá koronáztatását tünteti föl egy érdekes régi kép, melyhez a koronázás folyamatát ismertető német vers szolgál magyarázattal; ez

itt *Jókai* Mór találó, s az ódon stílt is felvett utánzó magyar fordításában veszi az olvasó. Azon korbeli magyar harci öltözet és fegyverek, és építészeti emlékek (a kerendi kastély) rajzai égisztik ki a füzet tartalmát, mely ismét nagy beccsű adalékként képezi Magyarországot hiteles illusztrációkkal ékesített történet-könyvének. — A füzet a Révai-testvérek bizománya-ban jelent meg, s ára 30 kr.

A magyar katonai zsebnaptárt *Kocsis* Sándor honvédtőhadnagy 1887-re is kidája, s előzetését hirdeti rá *Székesfehérvárról* 1 fjtával. Tartalma 300 oldalra terjed és magában foglalja mindazt, a mi a tisztre néve szükséges. Közli a hadseregbeli csapatok beosztását, a katonai nevelőintézetekbe való felvétel módzatait és a m. kir. honvédség tiszti névsorát stb.

Nemzetgazdasági és statisztikai évkönyv, a tud. akadémia megbízásából szerkeszti dr. *Földes* Béla, egyetemi tanár. A harmadik évfolyam jelent meg belőle, még pedig az előbbieknél jóval terjedelmesebb kötetben, mely 512 oldalra telt meg. Magába foglalja az állami és társadalmi élet összes ágnait, s bececa tájékoztatást nyújt a hazai viszonyokat és külföldiekkel illetően a népesedési mozgalmról, a mezőgazdaságról, az iparról, kereskedelemről, közlekedésről, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli, általános érdeklő fejtegetések kíséretében. Kezeli könyvnek lehet mondani, melyben gazda, iparos, kereskedő, tanár, bíró föltalálja az öt legközelebről érdeklő szakok állásáról a felvilágosított, pénzügyről, tanügyről és szellemi életéről, igazságszolgáltatásról, stb. Mindenütt a legújabb statisztikai adatokat közli

és bős király meghalt. Mint lengyel lapok írják, e napra nagy emlékünnevet terveznek...

A református konvent a közelebbi napokban Pápai ulészátt. Ez alkalmából a Pápai Lapok érdekes számot adott ki...

Felköszöntés.

Rómába nem voltam, pápát se láttam, Eletembe pápát még látni kívántam...

Liszt hamvai, Liszt Ferencz hamvai hazaszállításának kérdése még nincs végleg eldöntve...

Dobrentey Gáborról azt írták közelébb, hogy ebben az évben lesz születésének száz éves fordulója.

Kitüntetés. A felsége Weber Antalnak, ismert jeles műépítésznek, a vallás- és közoktatásügyi magyar miniszterium építészének...

A kholera a hívők idők beálltával általában mindenütt nagyon csökkent, s mindössze néhány százezer esetre soroztikok pár nap óta az országban...

HALÁLOZÁSOK.

Gróf BEUST FERDINÁND, ki mint osztrák miniszterelnök és a császári ház kancellárja...

V. Gy. A sok közt van egy pár (pl. Elvált, A művész) figyelemre méltó; sőt mindnyájában van némi jele a költői érzés...

Nővérem sirján. Csinos, érzelmes költemény — közölközik is. A másiknak hibája hogy megkezdett szép formáját nem tartja meg végig...

de 1838-ig viselte ezt a hivatalát. A szabadságharc után 1850-ben miniszteri biztossá nevezetett ki Nagy-Váradra...

Dr. BABICS KÁLMÁN, a budai főgymnázium magyar irodalmi tanára meghalt e hó 22-ikén...

Elhunytak még a közelebbi napok alatt: JANKOVICH ANTAL, kir. tanácsos...

NAGEL KÁROLY, temesvári jözsefvárosi közszépi volt tanító. — BERCSENYI LÁSZLÓ, az első magyar ált. biztosító társaság hivatalnokja...

NYERS LAJOSNÉ szül. Latinovics Jusztina, a kalocsai törvényszék elnökének neje...

HALÁLOZÁSOK. Gróf BEUST FERDINÁND, ki mint osztrák miniszterelnök és a császári ház kancellárja...

V. Gy. A sok közt van egy pár (pl. Elvált, A művész) figyelemre méltó; sőt mindnyájában van némi jele a költői érzés...

Nővérem sirján. Csinos, érzelmes költemény — közölközik is. A másiknak hibája hogy megkezdett szép formáját nem tartja meg végig...

Szerkesztői Mondanivaló. V. Gy. A sok közt van egy pár (pl. Elvált, A művész) figyelemre méltó...

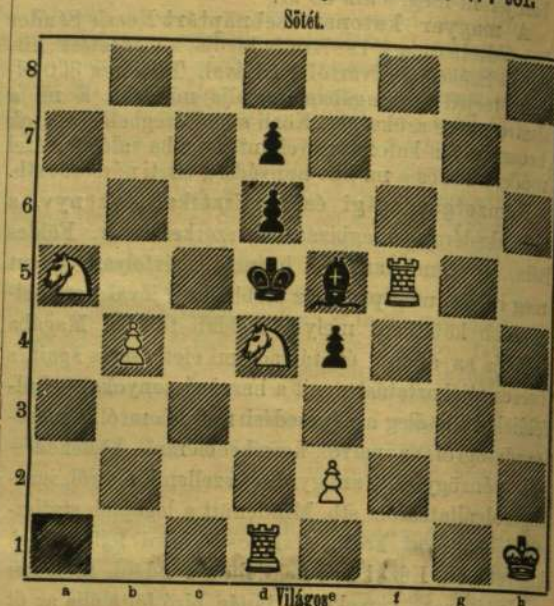
Nővérem sirján. Csinos, érzelmes költemény — közölközik is. A másiknak hibája hogy megkezdett szép formáját nem tartja meg végig...

Szerkesztői Mondanivaló. V. Gy. A sok közt van egy pár (pl. Elvált, A művész) figyelemre méltó...

mor hercegprímás nyaralója. — A hercegprímás esztergomi nyaralója a Duna felől. — Pázmány Péter szobra Esztergomban...

SAKKJÁTEK.

1408. számú feladvány. Reissert W.-tól.

Világos indúl a negyedik lépésre mattozt mond.

Az 1402. sz. feladvány megfejtése.

Table with columns for Világos and Sötét moves. Solutions include: 1. Fe5-b8, 2. Vc8-e8, 3. Ve8-f5, 4. Fb5-d3, etc.

Helyesen fejtették meg: Budapest: K. J. és F. H. Andorfi S. — Kovács J. — Az Erkel-sakk-társaság nevében: Exner Kornél. — Tarnócsan: Németh Péter. — A pesti sakk-klub.

HETI NAPTAR. November hó.

Calendar table for November showing days, Catholic and Protestant services, and other events.

Fehér és orme selyem Faille Française, Surah, Satin merveilleux, damastok, ripsek, tafioták és atlaszok...

Mélyen tisztelt uram! Két nagy és két kis üveg Tokaji kina-vasbort elfogyasztottam és hatalmas kitünönek bizonyult...

Belyek, Szőrnek, Posztó, Karton, Női-lapok, Robes, Collections, Gyermekek ruhák, Ponyvák, Trousseaux, Fehérmenők, Flúzók...

Ugancsak bérmertve küldetnek a PRINTEMPS oriszi rak tártán levő szövetek mintái.

Megjelent

Az 560 mintarajzot tartalmazó NAGYSZERŰ ILLUSTRÁLT ALBUMUNK a téli évadra.

Ugancsak bérmertve küldetnek a PRINTEMPS oriszi rak tártán levő szövetek mintái.

EGY ÉVIG MONDURBAN.

KARCOLATOK AZ EGYSÉVI ÖNKÉNYES-ÉLETBŐL. KACZIÁNYI GÉZA (GYALOGHUSZÁR).

Aranya füve 1 forint osztr. ért.

Tartalom: Ujjonozás országjárás. Mikor engem a főúras vizitált. — Az első nap mondurban...

Advertisement for 'Vadász Sport-czikkek' featuring a deer illustration and a list of various sports equipment and their prices.

Advertisement for 'KERTÉSZ TÓDOR' located at Rudapest, Dorottya-utca 1 szám, advertising horticultural services.

Advertisement for 'Finom sárga kéziszappan' by Latzkovits A. Váci utca 22. sz., describing the soap's quality and price.

Advertisement for 'Dr. Lengiel F. nyír-balzsama', featuring an illustration of a person and text about the balm's medicinal benefits.

Advertisement for 'Köszvény-szesz' (Gichtfluid) by Schützmarke, detailing its use for gout and other ailments.

Advertisement for 'Köszvény és Csűz', 'Máriacelli gyomorcepppek', and 'Óvás!' regarding medicinal products and their benefits.

Advertisement for 'Ruganyos sörvédek' (rubber goods) with an illustration of a shoe and text about their quality and price.

Advertisement for 'POLITZER MÓR' medicine, highlighting its effectiveness for various ailments.

Advertisement for 'Dr. Lengiel F. nyír-balzsama', including an illustration of a person and detailed text about the balm's ingredients and usage.

Advertisement for 'Köszvény és Csűz', 'Máriacelli gyomorcepppek', and 'Óvás!' regarding medicinal products and their benefits.

